

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

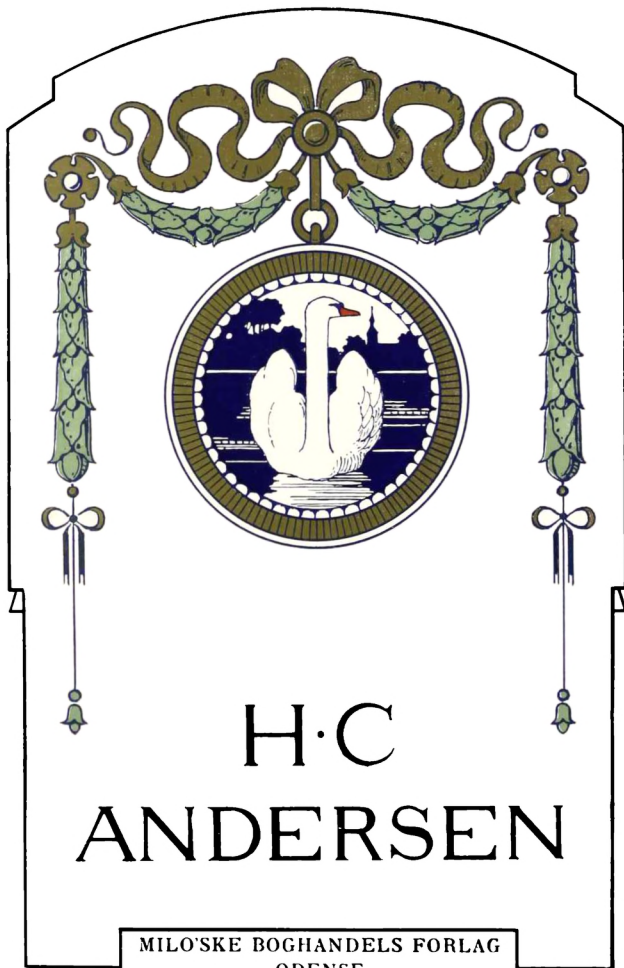
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

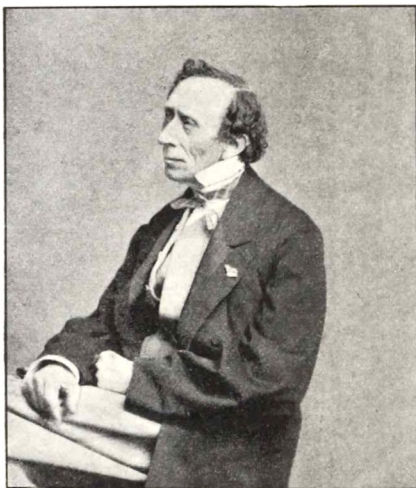
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H·C
ANDERSEN

MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG
ODENSE

- Med Tordens Blymsøfæld
Com, for en Moders Hjerte
ik flyns og til Gud

H. S. Oudartsen

1805 — 2. APRIL — 1905

H. C. ANDERSEN

FRA HANS FØDEBY

VED

HANS BRIX og H. RASMUSSEN

CAND. MAG.

SKOLEBESTYRER

ANDET

OPLAG

ODENSE 1905

MILO'SKE BOGHANDELS FORLAG

**OMSLAGET TEGNET AF
KGL. BYGNINGSINSPEKTØR J. V. PETERSEN**

—

**TRYKT I
MILOSKE BOGTRYKKERI**

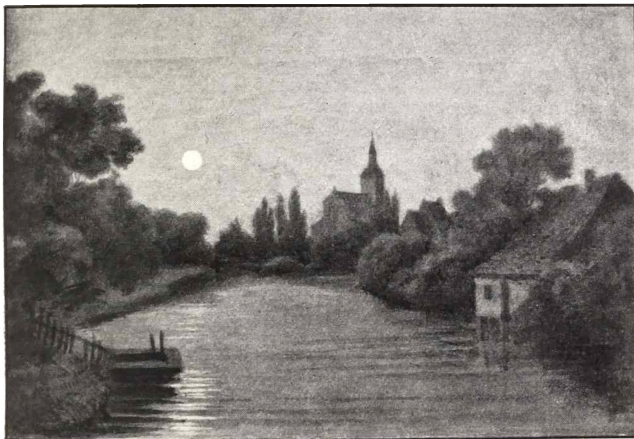
FORORD.

I Anledning af H. C. Andersens hundredaarige Fødselsdag, som vil blive fejret baade i Ind- og Udlandet og ikke mindst i Odense, udkommer fra hans Fødeby denne Bog, der indeholder en kort Beretning om Digterens Barndoms- og Ungdomsliv, for saa vidt det staar i Forbindelse med Odense, tillige med en Skildring af hans Digtning. H. C. Andersen har selv i sin bekjendte Bog »Mit Livs Eventyr« leveret de rigeste og bedste Bidrag til sin Biografi, og den har her været stærkt benyttet; men det er forstaaeligt, at han af flere Grunde har lagt et Slør over adskilligt, der var ham pinligt at mindes, ligesom han heller ikke har haft fuld Rede paa sin Slægts Historie. Hos Almuens sættes Familietraditionen som Regel ikke højt. Efter hans Død er der kommet en Del ny og paalidelige Oplysninger frem, som supplere de forud kendte, og her maa da nævnes Arkivar Wads Afhandling i Personalh. Tidssk. 1902 »Om Hans Christian Andersens Slægt«, som helt igjennem er bygget paa omfattende Arkivundersøgelser. Endvidere er i denne Bog benyttet, hvad der kunde samles fra gamle Aviser og Beretninger fra de faa, der endnu kunne mindes Digterens Ophold her, ligesom de Bogen ledsagende Billeder formentlig ville tjene til yderligere at oplyse, hvad Teksten kun kort kun omtale.

Forf.

INDHOLD

	Side.
<i>H. Rasmussen</i> : H. C. Andersens Barndom	1
<i>Hans Brix</i> : H. C. Andersens Digtning	25

ODENSE AA MED KLOKKEDYBET
(efter et Maleri af A. V. Boesen fra omkr. 1840).

H. C. ANDERSENS BARNDOM.

(VED H. RASMUSSEN.)

H. C. ANDERSENS Farfader hed *Anders Hansen* og var Skomager; han blev 1781 viet i Odense til *Cathrine Nomensdatter*. Naar Digteren meddeler, at dette Ægtepar havde været velhavende Bønderfolk, over hvem Ulykken brød ind, saa Kvæget døde og Gaarden brændte og Manden mistede Forstanden, saa er det maaske rigtigt; men vi kunne ikke nu kontrollere dette. At Farfaderen senere var kjendt her i Odense under Navn af »Tras fra Killerup« er sikkert nok; men heller intet nærmere vides om hans Ophold i denne By. En gammel Tradition fra

H. C. Andersen

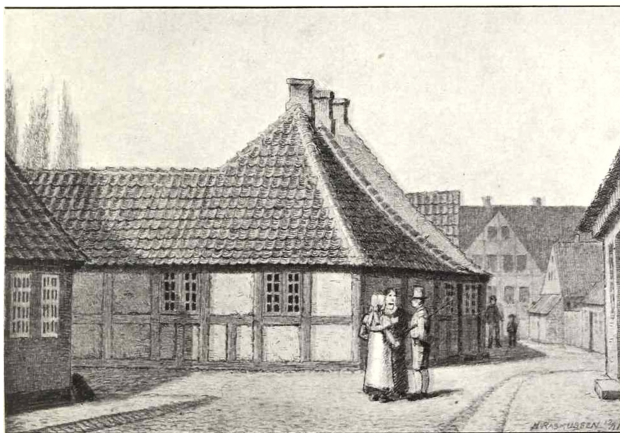
1

Killerupegnen ved at meddele, at den gale Mand stadig talte om en Fornærmelse, der var tilføjet ham af de Killerup Mænd, og lovede at tage en frygtelig Hævn »til Tras (Trods?) for min Næse,« og at hans Tilnavn kom derfra. Fra fynske Kirkebøger vides dog lidt mere om dette Ægtepar. Som ovenfor omtalt stod deres Bryllup i Odense, og Kirkebogen meddeler, at det holdtes i et lille Hus i Pogestrædes østlige Ende. Han kaldes her for Skomagersvend uden nogen Meddelelse om hans Herkomst eller Hjemsted. Dette sidste kendes dog fra Gjelsted og Rørup Sogns Kirkebog; thi heri meddeles, at det unge Ægtepar, som da boede i Aalsbo, Rørup Sogn, 1782 lod deres Søn *Hans Andersen* døbe. Denne Søn blev Digterens Fader. Senere maa Farfaderen have boet i Gjelsted Taastrup; thi derfra flyttede han 1788 til Odense, hvor han købte et lille Hus i Pogestræde, nu Nr. 14; ved Tilflytningen opføres han atter som Skomagersvend, men har neppe her gjort synderlig ved denne Profession.

Farmoderen var Datter af en Odense Handskemager Nomen Nomensen. Hun skildres af Sønnesønnen som en stille, højt elskværdig Kone, der med hele sin Sjæl hængte ved den lille Hans Christian; men naar han fortæller, at hendes Mormoder var en adelig Dame fra Cassel, der havde ægtet en »Comediant-spiller« og med ham var løbet fra Forældre og Hjem, da forholder det sig ikke saaledes; hendes Stamtræ var ikke saa fint. Hendes Moder, Karen Sørensdaughter, var Datter af en fattig Post-ridder i Assens, Søren Jensen, og hans Kone Karen Nielsdaughter, saa der bliver ikke Plads hverken for den adelige Dame eller Comedianten fra Cassel.

Paa Hjørnet af Hans Jensens Stræde og Bangsboder, i et af de fattigste Kvarterer i Odense, boede 1805 Digterens Forældre, den ovennævnte *Hans Andersen* og hans *Hustru Ane Marie*

Andersdatter. Faderen var som Farfaderen Skomager og var nylig bleven »Frimester«; han var kun 22 Aar gammel, Moderen 15 Aar ældre. Hvor hun stammede fra, vides ikke. Naar Sønnen fortæller, at hun var født i Bogense, da er dette neppe rimeligt; thi hun findes ikke i denne Bys Daabsbog, ejheller i Lands-

H. C. ANDERSENS FØDEHJEM
i sin oprindelige Skikkelse.

byens af samme Navn. Deres Bryllup stod i St. Knuds Kirke den 2. Februar 1805, og Tomanedersdagen derefter, Tirsdagen den 2. April, blev deres eneste Barn født Kl. 1 om Morgenen og samme Dag hjemmedøbt med Navnet:

Hans Christian Andersen.

Den Dag var der stor Stads i Odense, idet den med saa megen Spænding imødesete store Koncert i St. Knuds Kirke afholdtes til Fordel for Byens Fattigvæsen. Ikke mindre end 51 Musici

og Sangere deltog heri, og mellem de sidste saa højtstaaende Personer som Grev Ahlefeldt Laurvig med Datter fra Langeland og Kammerherre Juel til Taasinge, og Festen indledes med en Times Ringning med Kirkeklokkerne. Dagen var naturlig valgt som Mindedag for Slaget paa Kjøbenhavns Rhed fire Aar forud, og ingen kunde dengang sætte Festen i Forbindelse med den fattige Skomagersøns Fødsel; men vi kunne jo godt betragte det som den første Hilsen til den senere saa fejrede Digter.

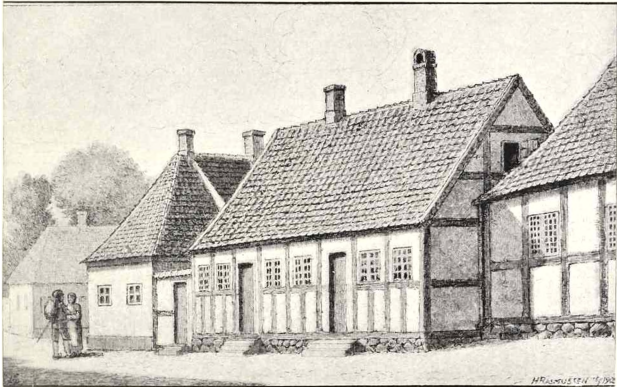
Moderen havde allerede 1799 født en Datter uden for Ægteskab, *Karen Marie*, hvis Fader var en Pottemagersvend Daniel Jørgensen Rosenvind eller Rosenvinge. Denne Halvsøster omtaler Digteren mærkelig nok slet ikke i sine Erindringer, skjønt hun forblev hos Moderen efter dennes Giftermaal. Hvor hun er bleven af, vides ikke; kun ved vi fra et af Moderens Breve til Sønnen, at hun kom til at tjene i København, uvist hos hvem.

Kun et Aar omtrent blev det unge Ægtepar boende i Hans Jensens Stræde, saa flyttede de ned i Munkemøllestræde Nr. 3, og til dette Hus er det, at Digterens Barndomserindringer hovedsagelig knytter sig. Som det nu staar, paasat en anden Etage og moderniseret, er der ikke meget tilbage af den oprindelige Bygning; men hosstaaende Billede viser det, som det var i Digterens Barndomsdage. Endnu staar de tre sydligste Fag af Huset omtrent uforandret; men det var i den modsatte Ende op mod Klingenberg, at Skomager Hans Andersen flyttede ind. Det var kun en lille Lejlighed; men rent og hyggeligt var der inden Døre. Andersen har givet følgende Beskrivelse deraf:

»En eneste lille Stue, der næsten var opfyldt med Skomagerværkstedet, Sengen og den Slagbænk, hvori jeg sov, var Barndomshjemmet; men Væggene vare behængte med Billeder, paa Dragkisten stod smukke Kopper, Glas og Nipserier, og henne over Værkstedet ved Vinduet var en Hylde med Bøger og Viser.

I det lille Køkken hang over Madskabet Tinrækken fuld af Tallerkener, det lille Rum syntes mig stort og rigt, Døren selv, der i Fyldingen stod malet med Landskab, var mig dengang lige saa betydende som nu et helt Billedgalleri.

Fra Køkkenet kom man ad en Stige op paa Loftet, hvor der i Tagrenden mellem vort og vor Nabos Hus stod en Kasse Jord

H. C. ANDERSENS BARNDOMSHJEM
(efter Tegning af Hanck).

med Purløg og Persille, min Moders hele Have; i mit Eventyr Snedronningen blomstrer den endnu.«

Paa Billedet ses denne Gavl ind imod Nabohuset.

Senere skrev han til et Billede af Hjemmet følgende:

»Nær Odense Munkemølle,
Hvor Klosteret sank i Grus.
Der stod, som du ser her i Billed,
Et lille Bindingsværks Hus.

Hvor var der festligt der inde.
 Naar Pinseklokkerne klang,
 Smaa hvide Sommergardiner
 I Solskin om Vinduet hang.

Sankt-Hans Urt blev sat i Bjælken,
 Og Kakkellovnen fik Glans;
 De duftende Birkegrene
 Stod der med Skovmærkekrans.

Om det end maatte kaldes et fattigt Hjem, var der ingen Nød inden dets Vægge, og den lille Hans Christian havde det godt, blev, som han selv siger, i høj Grad forkjælet, men maatte ogsaa høre af Moderen, at han havde det som et Grevebarn, medens hun som lille af sine Forældre blev jaget ud at tigge og engang havde siddet en hel Dag under en Bro ved Odense Aa, grædende og fortvivlet over sin tunge Lod. Faderen lod ham i alt have sin Villie, han elskede ham med hele sin Kjærlighed, levede for ham, anvendte hele sin Fritid om Søndagen til at lave Billeder og Legetøj til ham og læste ofte højt af sin Bogsamling, hvor »Tusind og en Nat«, men især Holbergs Komedier blev pløjede igjennem. Han sad saaledes de første Dage efter Sønnens Fødsel ved Sengen, som han selv havde sammentømret af Brædder fra det Stillads, der kort forud havde baaret Grev Trampes Ligkiste, og hvorpaa endnu de sorte Klædes Lister sad, og læste højt for Moderen af Holberg, medens Drengen skreg af alle Kræfter. »Vil du sove eller høre rolig efter,« sagde han i Spøg til ham. Men Lyst til Professionen havde han ikke; hellere drev han om i Skoven sammen med Sønnen. Saa sad han tankefuld og stirrede hen for sig, mens Hans Christian samlede Jordbær paa et Straa eller bandt Kranse. En Gang om Aaret ved Løvspringstid vandrede Moderen med til Skovs, og da havde hun en brun blomstret Kattuns Klædning paa, som

hun ellers kun bar, naar hun gik til Alters. Naar Familien om Aftenen vendte hjem, havde Moderen altid en Mængde friske Birkegrene med, som bleve plantede bag Kakkellovnen; hun havde paa den Tid Sans for hjemlig Hygge. Faderens store Sorg var, at han var bleven Haandværker og ikke kommen paa

H. C. ANDERSENS BARNDOMSHJEM
i sin nuværende Skikkelse.

Latinskolen, hvortil hans hele Hu og Længsel havde staaet. Men Forældrenes Fattigdom havde forbudt dette, og det kunde Hans Andersen aldrig glemme.

Til Huset i Munkemøllestræde hørte en lille Gaardsplet med en eneste Stikkelsbærbusk; her sad Drengen mangan en Sommerdag under sin Moders udspændte Forklæde; det var hans Telt i Regn som i Solskin, og herfra fulgte han de grønne Bla-

des Væxt og de drivende Skyers vaxlende Billeder. Underlige Syner steg her frem for ham, Fantasiens Drømmebilleder optog ham saa ganske, at han ofte lukkede sine Øjne for at holde fast paa disse flygtige Skabninger, og man troede tilsidst, at han havde daarlige Øjne og ikke kunde taale Dagslyset.

Saa kom Tiden, da han skulde i Skole for at lære Bogstaver og »at læse redt«. En gammel Læremo'er, som havde en lille Pogeskole, paatog sig dette; men en Dag, da han imod Aftale blev straffet med et Rap af Riset, var det forbi her, og han kom i en Drengeskole, som laa ved Munkemølle og bestyredes af en Hr. Carstens. Denne tog sig af den lille, underlige Dreng, der ikke kunde trives mellem de andre Børn; han gik paa Legepladsen med ham ved Haanden, gav ham Kage og Blomster. Senere blev denne Lærer Telegrafbestyrer paa Taasinge, og den gamle Mand mindedes med Stolthed, at han havde været Digterens første Lærer. Senere kom Drengen i Fattigskolen paa Fattiggården (nuværende Overgade 19), hvor han fik en tarvelig Undervisning i Religion, Skrivning og Regning. Hjemmefliden var det smaat med; sine Lektier lærte han paa Vejen til Skolen; men hans Moder saa deri et Tegn paa usædvanlig Begavelse og sagde: »Naboens Søn læser, saa det snurrer efter Morgenen og Aften; min Hans Christian ser aldrig i sin Skolebog, og dog kan han den.«

Farmoderen, hvis Øjsten han var, havde en Have at passe ved Graabrødre Hospital; hver Lørdag Aften pyntede hun hans Moders Dragkiste med Blomster derfra, og daglig kom hun ned for at se sin kjære Sønsøn. To Gange om Aaret blev det grønne Affald fra Haven brændt i en stor Ovn i Hospitalet; da var Hans Christian altid deromme hele Dagen hos hende, hvor han morede sig ved at ligge i de store Dynger Grønt og Ærteranker, se det store Baal, og, hvad han især satte Pris paa,

han fik bedre Mad, end han troede at faa hjemme. I det hele spillede Graabrødre Hospital en ret betydelig Rolle i hans Barn-domserindringer. Tæt ved Bryggerset var de gamle, fattige Kvinders Spindestue, hvor han ofte kom ind og snart blev alles Yndling; thi han fortalte løst og fast for dette taknemmelige Publikum, talte om Hjærte, Lunge og Tarme, holdt hele Foredrag om det menneskelige Legemes Indre og illustrerede det dristigt med Kridt paa Døren. Han høstede den højeste Ros fra denne Tilhørerkreds, der erklærede, at et saa klogt Barn ikke kunde leve længe, hvilket smigrede ham i høj Grad. Til Gjengjæld fortalte de gamle ham saa en Mængde Eventyr, og her har han hørt »Store Klaus og lille Klaus«, »Fyrtøjet«, »Klodshans« og mange andre, hvor en folkelig Fortælling ligger til Grund.

I Hospitalet var dengang »Daarekisten«, hvor de sindssvage, som ikke kunde være hjemme, bleve indsatte under Forhold, som vor Tid vilde korse sig over, og han mindedes endnu som ældre, hvilket Indtryk disse Rædsler efterlod hos ham, og at han selv i Hjemmet neppe vovede sig uden for Døren, naar det mørknedes. Han fik da Lov til ved Solnedgang at lægge sig i Forældrenes store Seng med de blommede Kattuns Gardiner for, hvor han i Sikkerhed og uforstyrret kunde drømme videre baade i vaagen og sovende Tilstand.

I Hjemmets Nærhed laa en anden »Stiftelse«, som paa en helt anden Maade beskjæftigede hans barnlige Fantasi, nemlig Odense Tugthus; det laa, hvor det endnu ligger i Klaragade, men nu omdannet til en Arbejdsanstalt. Forældrene havde Bekjendtskab med Portneren dersteds, og de blev engang indbudte af ham til en Familiefest, og Hans Christian skulde ogsaa med, skjönt han var saa lille, at han maatte bæres. Husets Navn havde altid fyldt ham med Rædsel, da han tænkte sig det beboet af Tyve og Røvere, og tit havde han med den for

Børn saa hyppig forekommende Lyst til at nærme sig det uhyggelige staaet udenfor i betryggende Afstand og hørt paa Fangernes Sang, medens de spandt paa Skotrokken. Nu skulde han selv gjæste Huset; men allerede fra det Øjeblik, Porten

ODENSE TUGTHUS
nu Arbejdsanstalt.

blev aabnet og lukket efter dem med Nøglen i det raslende Nøgleknippe, blev han syg af Skræk, og ikke bedre blev det, da Gjæsterne ved Bordet opvartedes af to af Fangerne; selv de sødeste og lækreste Sager nægtede han at smage paa, og saa blev han lagt hen paa en Seng, til han langt ud paa Aftenen blev baaret hjem i et øsende Regnvejr. Men »Odense Tugthus« gjenfindes senere i Titlen paa hans Roman: »O. T«.

Paa den Tid florerede Lavsvæsenet i Byerne, og Andersen fortæller om, hvorledes Processioner med vajende Faner, med Citroner og Silkebaand paa Kaarderne, med den sværtede Nar med Bjælder og Brix fejrede Flytningen af Lavsskiltet, og om hvorledes Slagterne Fastelavns Mandag førte en med Blomsterguirlander pyntet Ox, hvorpaa sad en Dreng i hvid Skjorte med Vinger paa Ryggen, omkring i Gaderne. Der var meget at se paa Gader og Pladser i de Aaringer, og ikke mindst livede Fransk mændene og Spaniolerne op, disse Sydens mørke Sønner, som af Napoleon sendtes her op i det kolde Norden.

Selv om disse Begivenheder foregik i Drengens tidligste Aar, saa efterlod de dog, sammen med, hvad han senere hørte derom, et uudsletteligt Indtryk, og han vender i sine Erindringer flere Gange tilbage dertil. Han mindedes, hvorledes de fremmede Krigsmænd laa hen ad Gadens Fortov og paa Halmknipper inde i den halvt nedbrudte Graabrødre Kirke, hvorledes Skolestuerne indrettedes til Vagtstuer, og at der under de store Træer paa Mark og ved Veje holdtes Messe. En spansk Soldat tog ham en Dag paa Armen og lod ham kysse et Helgenbillede, han bar inde paa Brystet, noget som dog Drengens Moder tog meget fortrydeligt op, da det var noget »katolsk«, som ikke anstod sig for Protestanter.

Han omtaler ogsaa den store Komet, som i 1811 viste sig til største Skræk for de mange, som troede, at den betød Jordens

Undergang eller andre gruelige Begivenheder, som stode omtalte i »Sybilles Spaadom«. Hans Fader, som var mere oplyst, gav en anden og rimeligere Forklaring deraf; men han blev betragtet som en Kjætter, som en frafalden, og om Aftenen talte Moder og Farmoder med Sorg om denne Faderens Vantro.

Hængte han med hele sin Kjærlighed ved den gamle Farmoder, der vel ogsaa var den eneste fuldt ud normale i hele Familien, saa ræddedes han saa meget mere ved den sindssvage Farfader, der gik som et Fugleskræmsel rundt i de omliggende Bønderbyer og afhændede sælsomme Billeder, han havde udskaaet i Træ, og derfor som Regel fik frit Traktement og lidt Gryn og Flæsk med til det fattige Hjem. Som man kan tænke sig, var han Gjenstand for Gadedrengenes Spot, og Sønnensønne maatte flere Gange skjule sig for ikke at se paa denne Forhaanelse af Bedstefaderen.

Hans Christian levede sin Barndom hen mellem disse faa voxne Personer; saa godt som aldrig kom han sammen med andre Børn. Men han var alligevel ikke ene; thi hans Legetøj, som Faderen lavede til ham, hans udskaaene Billeder, der kunde bevæges som Sprællemænd, en Stampemølle, der, naar den drejedes rundt, lod Mølleren danse, hans Dukker, som han selv syede Klæder til m. m., alt ledet og udpyntet af hans stærke og levende Fantasi, var en Verden for ham, saa rig og stor, som vel noget Barn har ejet. Men dette ensformige, utøjlede Fantasi- og Følelsesliv maatte nødvendig sætte sine Mærker i Drengen. Han vedblev paa mange Omraader at være et stort Barn endog hele sit Liv igennem, medens han alt i sine tidligste Aar paa andre Punkter stod langt forud for sine jævnaldrende, ja for sine Omgivelser. Dette forunderlige Barneliv har haft sin store Betydning og udviklet ham netop, som han senere blev, saa forskjellig fra alle andre.

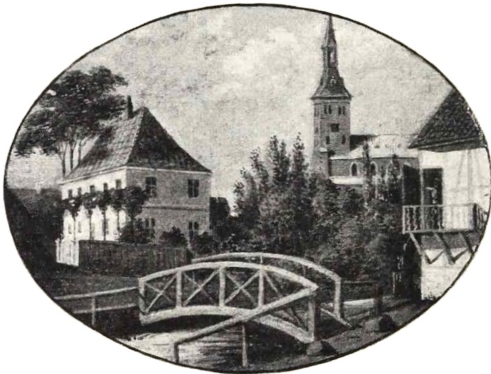
Tidlig blev Drengens Sans for Skuespil vakt. Odense Theater laa, hvor det nu ligger. Under Direktør Gorbning Frank spillede hovedsagelig tyske Stykker og paa tysk. Andersen fortæller om, hvorledes han blev pyntet op, da han første Gang skulde derom: en gammel Kone havde syet hans Faders aflagte Tøj om til ham; tre, fire store Silkestumper fra Moderens Gjemme fæstedes med Knappenaale skiftevis tværs over Brystet og forestillede Veste, han fik et stort Klæde bundet om Halsen med en vældig Sløjfe, blev sæbevadsket og fik Haaret kæmmet til Side — saa var Hans Christian i fuld Galla. Stykket, der den Aften gik over Brædderne, var Holbergs »Den politiske Kandestøber«, men omarbejdet til en Opera og — paa tysk. Hans første Udbrud ved at se de mange Tilskuere var: »Naa, havde vi bare saa mange Fjerdinger Smør, som her er Folk, da skulde jeg rigtig nok spise.« Da det naturligtvis kun med lange Mellemlum forundtes ham at komme i Theatret, gjorde han sig gode Venner med Plakatbæreren Peter Junker, saa han daglig fik Plakaten imod at hjælpe til ved Uddelingen. Saa kunde han da i det mindste sidde hjemme i en Krog og efter Plakaten lave en hel Komædie sammen.

Faderen fulgte efter Omstændighederne godt med om de store Begivenheder, som den Gang gik for sig rundt om i Evropa. Hans Helt var Napoleon, hvis Navn jo dengang var paa alles Læber. Det var derfor intet Under, at Hans Andersen en skjønne Dag lod sig hværve som Soldat, for som saa mange andre at hæve sig op over Mængden — i det mindste til Løjtnants Rang. Han naaede dog kun til Holsten, saa blev Freden sluttet, og den hjemsendte Soldat maatte atter sætte sig paa Skomagerstolen. Faa Aar efter, 1816, døde han, 33 Aar gammel.

Moderen sad dog kun Enke i et Par Aar, saa giftede hun sig igjen, atter med en »Friskomagermester«, Niels Jørgensen Gun-

dersen, der var omtrent tyve Aar yngre end hun. Han blev for saa vidt en god Stedfader, som han lod Sønnen gaa, som han helst vilde, og denne omtaler ham derfor ogsaa paa det bedste.

Omtrent paa den Tid flyttede Familien længere ned i Munkemøllestræde udenfor Munkemølleport, som laa lidt syd for

MUNKE MØLLE

(efter en Akvarel af Hanck fra omkr. 1820).

Hjørnet af Horsetorvet, hvor Gaden endnu har et lille Knæk. Huset laa paa den modsatte Side af Strædet tæt op til Munkemølle, hvor de nuværende nye Bygninger Nr. 14—16—18 staa. og bagved var en lille Have med en smal Nedgang til Aaen, som den endnu forefindes der og ses paa medfølgende Billede. Her var Ribs- og Stikkelsbærbuske, og her var Aaen, Odense Aa, som han saa ofte senere i sin Digtning vendte tilbage til. Paa en af de store Sten i Vandet stod hans Moder og vadskede

Tøj som i »Hun duede ikke«. Her fortalte den gamle Nabo-kone om Kejserriget Kina, der laa lige under Odense Aa, og den fantasirige Dreng ventede snart paa en kinesisk Prins, som skulde grave sig gjennem Jorden op til ham og gjøre

VADSKEPLADSEN VED AÆN

ham rig og fornømt; thi det vilde Drengen være. »Jeg vil være berømt,« sagde han, »man gaar først saa gruelig meget ondt igjennem — og saa bliver man berømt.« Her stod han paa Stenen og sang, saa højt han kunde, især naar der i den tilstødende Have, som tilhørte Etatsraad Falbe, var fremmede, og det var ofte selvlavede Viser og selvlavede Melodier, uden

Mening, som han opvartede med. Her var rigtignok mere at se end i den lille Gaard i det gamle Hjem. Ved en Mølle, og da særlig en Vandmølle, er der altid Liv og Bevægelse; her

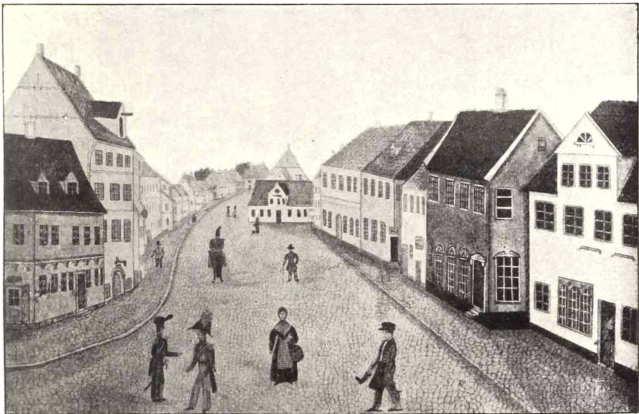
CHR. HØEGH-GULDBERG
Oberstlieutnant, Chef for de fynske Dragoner.

drejede tre store Vandhjul sig rundt under Slusen. Blev denne lukket, kunde han paa den tørre Bund fange Fisk med Hænderne. Vandrotterne kom frem for at drikke, til Slusen aabnedes, og Vandet strømmede ind. Her var meget at se og at fantasere over. Her hørte han af de gamle om Aamanden og om Klokken, som svang sig ud fra Albani Kirketaarn ned i Klokkedyb.

— — —

Men snart kom den Tid, da der skulde tages Bestemmelse om hans Fremtid. Hans Læselyst, hans Gjen-givelse af Theaterstykker, hans smukke Sangstemme havde vakt Opmærksomhed hos en Del bedre stillede Familier i Byen, og Oberst Høegh-Guldberg ved de fynske Dragoner maa her nævnes som den, der tidligst og kraftigst tog sig af Drengen. Han skafede ham Audiens hos Guvernøren over Fyn, Prins Christian,

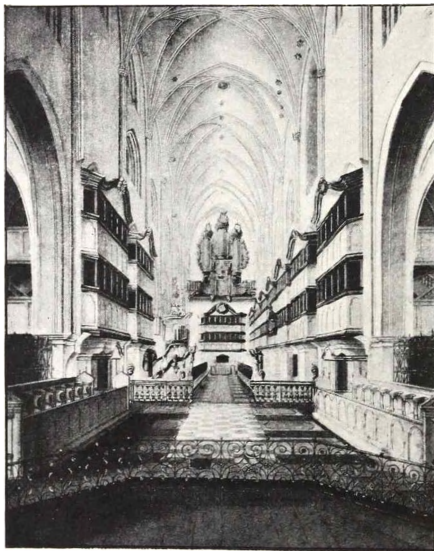
(senere Chr. VIII), der dog ikke vilde hjælpe ham til det, hans Hu stod til, nemlig Theatret eller, om det svigtede, da Latin-skolen. Han tilbød at hjælpe ham, om han vilde lære en eller anden Profession; men det vilde han netop ikke. Hvor ofte havde hans Moder ikke forestillet ham, hvor godt en saadan Haandværker havde det, og det var da altid Skræderiet, hun

ODENSE OVERGADE SET FRA KORSGADE
for omtr. 100 Aar siden (efter en gammel Tegning).

mente særlig laa for Sønnen. »Se bare, hvor fint Skræder Stegmann har det,« sagde hun, »han bor i Korsgaden, har store Ruder i Vinduerne og Svende paa Bordet; ja kan du bare blive en af dem.« Men saalidt som i sin Tid Tordenskjold, havde Hans Christian Lyst til at gaa den Vej. Han vilde til Komeden, til Moderens store Sorg; hun kjendte kun Komedie fra omrejsende Skuespillere og Linedansere, og dem regnede hun ikke for meget.

Søndag efter Paaske blev Hans Christian konfirmeret i St. Knuds Kirke af Stiftsprovst Tetens. Det var Skik, at kun de rige og fornemme Børn gik til Stiftsprovsten, de fattige meldte

ST. KNUDS KIRKES INDRE
før Restaurationen.

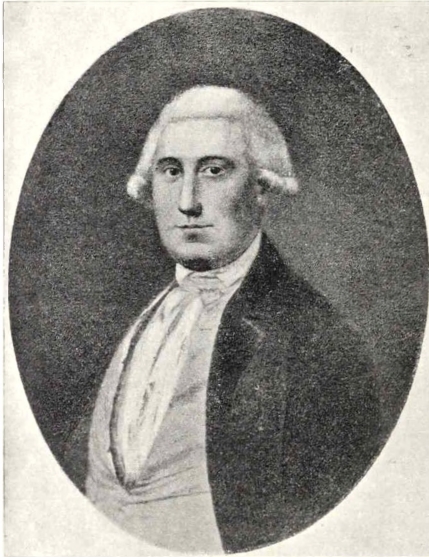
sig hos Kapellannen; men alligevel søgte Skomagersønnen til den første, maaske af Forfængelighed, men maaske ogsaa fordi han altid havde maattet lide under de fattige Drenges Haan og Spot. Kun een blandt alle Konfirmanderne omtaler han, en ung Pige, som var god imod ham — den fornemste af dem alle, nemlig en Frøken Tønder-Lund. Mærkelig nok findes hun ikke i St. Knuds

Kirkebog iblandt de konfirmerede, — uvist af hvilken Grund. Der kan dog om hende meddeles, at hun hed Laura T. L. og var Datter af Etatsraad Niels T. L., Deputeret i Toldkammeret, som i Januar 1809 indskibede sig for at rejse til Norge, hvor han skulde tiltræde den nedsatte Regjeringskommission; men

Skibet forgik undervejs med Mand og Mus. En ældre Søster Helene T. L. var 1817 bleven gift med cand. theol. Peter Møller-Holst, Hofmester hos Frederik VII som Barn, og her i Odense i Svogerens Hus opholdt den unge Pige sig. Da hendes Moder døde samme Efteraar, rejste hele Familien til Kjøbenhavn, hvor Laura maa have taget Ophold; thi Andersen omtaler hende en Gang endnu, da hun i 1822 atter tager sig af ham og hjælper ham paa bedste Maade.

En gammel Skræderske syede hans afdøde Faders Overkjole om til en Konfirmationsdragt, og for første Gang fik han Støvler, som han, for at alle rigtig skulde se dem, trak uden paa Buxerne. Men bestandig stod hans Hu til Kjøbenhavn, hvor han haabede, at Lykken skulde staa med aabne Arme for at modtage ham; bestandig græd og tiggede han Moderen om Lov til at rejse, og Tilladelsen fik han, da en »klog Kone« fra Hospitalet havde gransket hans Fremtid i Kort og Kaffebrums og deraf spaaet, at han vilde blive en stor Mand, og at Odense By engang skulde blive illumineret til Ære for ham. Ved gode Menneskers Hjælp havde han faaet samlet en Kapital paa 14 Rdl., en i hans Øjne stor Sum, og hans Afrejse blev nu til Alvor. — Forinden gik han til den gamle Bogtrykker og Avisudgiver Iversen for at faa et Anbefalingsbrev til Madam Schall, den af alle omtalte Danserinde i Kjøbenhavn; thi selvfølgelig var Theatret Drengens Maal, hans Vej til Ros og Magt. Iversen kjendte ikke personlig Danserinden, ligesom han den Dag for første Gang saa Drengen, som senere nød saa megen Gjæstfrihed i det Iversenske Hus. Men der maa have været noget ualmindeligt i hans Fremtræden og Tale; thi om end Iversen raadede ham fra denne Rejse og anbefalede ham at lære et eller andet Haandværk, endte det dog med, at han gav efter, og Hans Christian fik Brevet med, der, som han

mente, skulde være Nøglen til Helligdommen paa Kongens Nytorv. Med en lille Bylt Klæder under Armen og sine 14 Rdl. i Lommen blev han som »blind Passager« afleveret til Post-

CHRISTIAN HENRIK IVERSEN
Bogtrykker
f. 1748 — d. 1820.

karlen, der imod en Betaling af 3 Rdl. paatog sig at aflevere ham i Hovedstaden. Hans Moder fulgte ham ud af St. Jørgens Port, hvor Landevejen til Nyborg paa den Tid gik. (»Blinde« Passagerer maatte først sidde op hos Kusken udenfor Byerne for ikke at blive set af Postmesteren.)— Her stod den gode, gamle Farmoder, der faldt ham om Halsen og græd. Det var ogsaa sidste Gang de saas,

de to, der holdt saa meget af hinanden; thi tre Aar efter jordes hun paa de fattiges Kirkegaard. Mandagen den 6. September 1819 ankom Hans Christian til Kjøbenhavn.

Vi skal ikke i det enkelte følge ham, nu han har forladt sin Fødeby, som han senere med Melleumrum kun gjensaa paa kor-

tere Besøg; det er jo ogsaa almindelig bekjendt, hvorledes han ved gode, ham aldeles fremmede Menneskers Hjælp omsider 1822 havnede i Latinskolen i Slagelse. 1828 blev han privat dimitteret til Universitetet, 1829 tog han Philosophicum, og dermed afbrødes hans akademiske Løbebane; — han levede fra nu af udelukkende som Forfatter.

Forinden denne lille Skildring af Andersens Barndom og første Ungdom slutter, skal kortelig meddeles lidt om hans i Odense efterlevende Slægtninge. I de følgende Aar maa der være foregaaet en stor Forandring med hans Moder, hvis

han da i Skildringen af hende fra Barndomstiden ikke har ladet sin sønlige Kjærlighed dække over hendes Svagheder; thi det kan ikke nægtes, at der fra nu af forlyder alt andet end godt om hende. Moderen og Stiffaderen flyttede et Par Aar efter Sønnens Bortrejse hen i Pogestræde til den sindssvage Farfader, hvor de

KIRSTINE MARIE IVERSEN
f. Nielsen
f. 1767 — d. 1837.

for 6 Rdl. om Aaret lejede en lille Lejlighed. Her døde Stifaderen 1822, efterladende Enken i Armod, da hele Boet kun blev takseret til 4 Rdl. 5 Mark og 12 Sk. Samme Aar døde den gamle Farmoder. Om Familiens Forhold paa dette Tidspunkt har en endnu levende Mand, der som Dreng boede i Nabolaget, meddelt følgende:

»*Tras fra Killerup*« var en skikkelig, sindssyg Stakkel, som ikke gjorde nogen Fortræd og helst passede sig selv. Han boede i det nuværende »Pogestræde«, som den Gang kaldtes »Kirkestrædet«, — det nuværende »St. Knuds Kirkestræde« hed »Adelgade«. Han var af middel Størrelse; udenfor Hjemmet gik han altid underlig udstafferet med en selvlavet Lædermaske for Ansigtet, Trøje og Knæbenklæder af hvidt Vadmél, hvide Uldstrømper og et Par overmaade store Træsko bundet fast til Fødderne med Snore; paa Hovedet en hvidstribet, strikket, spids Hue, undertiden bar han en af ham selv forfærdiget Hat, der var udhulet af en Træklods. I Haanden havde han altid en 3 Al. lang Stok med en Jærnpartisan paa Enden. Hver Dag gik han ud til de nærliggende Landsbyer Hunderup eller Kille-
rup og hentede Mad i en glaseret Lerkrukke, som han bar i en tyk Snor. Hvad han fik paa de forskjellige Steder blev blandet sammen i Krukken. I Hjemmet herskede der den største Fattigdom og Uhygge, selv efter at Andersens Moder som Enke var flyttet derind, og Naboerne skyede derfor at komme der. Moderen var stor og stærk, svært bygget og grov i sin Mund, særlig naar hun blev vred. Alle hendes Manerer tydede paa landlig Oprindelse, og hun var en vældig Slider, der gik omkring og vadskede for Folk og sikkert nok trods sine svage Sider har været den, der holdt Stumperne sammen i det fattige Hjem. Hun var simpelt klædt i korte, stive Skjorter og med store Træsko paa Fødderne. Ofte bar hun yderst en

Mandsfrakke og var i det hele taget meget ligegyldig med sit Udseende.

Overfor Hjemmet laa en Pogeskole, som ejedes af en pensioneret Landsbydegn Bjerregaard, og herfra løb Drengene over Gaden, for hos Tras at købe de udskaarne Træbilleder, Sønnesønnen ogsaa omtaler. Han lavede dem af Brædder, han brød op af Gulvet, og det var som Regel ganske simple Mands- og Kvindefigurer i et Stykke, omtrent som de bekendte Kagefigurer fra Markedsteltene. Prisen var altid en Skilling for Stykket, og i Mangel af Penge tog han mod en blank Knap; men naar Andersens Moder mærkede det, blev hun rasende, saa Børnene flygtede hujende og skrigende bort.

Fra Gaden førte to Halvdøre ind til Stuen, hvor Husets Pragtstykke stod, nemlig en firkantet Bilæggerovn med Fr. IV's Billede og Navnetræk paa og med en kantet Kobbertromle og Tud. Sengen var sammentømret af raa Brædder, og den største Armod talte fra alle Sider. «

Fra Moderen saavel som fra Sønnen gjordes der Anstrængelser for at faa den stakkels sindssyge Anders Hansen anbragt i Graabrødre Hospital; det lykkedes, og han levede der de sidste fire Aar, til han døde 1827. Med Moderen gik det bestandig ned ad Bakke, og hun voldte Sønnen mange Kvaler. Hun var i høj Grad forfalden, og i sine Breve til Sønnen anmoder hun altid om Penge under de forskjelligste Paaskud. Sønnen havde kun lige det aller nødvendigste, som han endda fik fra andre; men han sender hende dog af og til Smaabeløb fra 3 Mark til 2 Rdl. Det var sikkert ikke til hendes eget Bedste, at hun havde rede Penge mellem Hænderne; de gik alle i Brændevinshandlerens Lomme. Saa forhandler Sønnen med Præsten i Vejlbj om at faa hende anbragt der i Byen, hvor der ingen Spiritusudsalg var. Men Planen strandede; sandsynligvis har hun

mærket Uraad og vægret sig ved at flytte fra Odense. Sønnen besøgte hende her flere Gange paa sine Ferieture, hvor Gensynets Glæde for ham vel nok har været blandet. Endelig blev hun optaget i »Doktors Boder«, en Underafdeling af Graabrødre Hospital, hvor hun døde 1833, saa nu stod Andersen alene uden Slægtninge, men ikke uden Venner.

Endnu kun dette: Den gamle Spaakone fra Hospitalet fik Ret; thi Andersen blev en stor Mand, og 1867 blev han udnævnt til Æresborger i sin Fødeby, en enestaaende Udmærkelse, og ved den i den Anledning afholdte Fest gik anden Del af Spaadommen i Opfyldelse; thi da blev Odense By illumineret.

H. C. Andersen.

(1835)

H. C. ANDERSENS DIGTNING.

(VED HANS BRIX.)

Og Kometen kom, skinnede med sin Ildkærne og truede med sit Ris; der blev set paa den fra det rige Slot, fra det fattige Hus, fra Stimlen paa Gaden og af den ensomme, der gik hen over den vejløse Hede. Disse Ord af H. C. Andersen giver os Billedet paa store Digtere af Profet-Typen, en Dante, en Tolstoj; en saadan har vel ogsaa han drømt om at blive, i Ungdommens første Aar. —

Men inde i en Stue sad en lille Dreng med en klinket Spølkum foran sig; i den var pisket Sæbevand, og ned i den dyppede han Hovedet af en lille Kridtpibe, satte Stilken for Munden og blæste

H. C. Andersen.

4

Sæbebobler, smaa og store; de bævede og svævede med de dejligste Kulører, der skiftede fra gult til rødt, lilla og blaat, og saa blev det grønt som Skovens Blad, naar Solen skinner gennem det. — Her er det Billede, der har Gyldighed for vor store, naive Digter; hos ethvert Barn, hos enhver Voksen, som aabner Bogen med *Eventyrene*, sætter han sig og blæser sin Livs-Aande i de skinnende Bobler.

I.

I Aaret 1827 indfører Heiberg i sit fornemme Maanedsskrift, »Den flyvende Post«, H. C. Andersen for den danske Læseverden. Det blev som Lyriker, at Digteren begyndte sin Løbebane; og det var »Det døende Barn«, han traadte frem med.

»Det døende Barn« er et godt Digt. Versene er lette og fejlfri, Sproget godt og rent. Digtet gengiver et Barns Febersyner, tolket med Barnets egne Ord; dets Udtryk har været prægnante nok til at blive bevingede; endda citeres den mest kendte Linie forkert, hvilket er de udødelige Mundhelds blaa Stempel. Alle Mennesker siger: Rødt og gult og grønt for Øjet svæver, mens der i Digtet staar: Grønt og gult og rødt. (Da *gul og grøn* er en fast Forbindelse i Sproget, er Udtrykket ændret i Overensstemmelse dermed). — Barnets Ord er afbrudte, i sig selv tilbageløbende (1ste Linie: Moder, jeg er træt, nu vil jeg sove, er saa godt som enstydig med næstsidste: O, jeg er saa træt, maa Øjet lukke.) Men Digtet ejer den værdifulde Egenskab, at det har Dybde. Gennem Barnets Ord skimter vi en sorgtung Profil; disse Vers giver »Historien om en Moder« i første Udkast. — Vi er i en fattig Stue; der er koldt, og det stormer ude. Paa Lejet ligger Barnet i Feber ved Siden af sin Moder; denne er fortvivlet, men giver ikke Sorgen Luft for ikke at bedrøve

Barnet. Dog Barnet forstaar nok noget alligevel: Moderens Taare brænder paa dets Kind, og hun knuger dets lille Haand. — Med ægte Kunst er dette Liniepar gjort:

Faar jeg ogsaa Vinger, mens jeg lever,
eller, Moder, faar jeg, naar jeg dør?

Disse to Linier er af Form ganske ensdannede. Men de følges ikke ad; i den sidste er tilkommet Ordet Moder, der giver en lille Standsning; dette frembringer den Dæmpning i Tonen, hvorved det lille Hjertes bange Forudfølelse er gjort hørlig; det allersidste Ord giver endelig ganske tyst Anelsen Ord.

Andersen blev ikke den betydelige Lyriker, man efter denne Begyndelse kunde have ventet. Han har skrevet en Mængde Vers, men de fleste af dem er lidet værdifulde, skønt han ivrigt studerede, f. Eks. Heines lyriske Form, og stræbte at fylde sin Barm med erotisk Indhold. — Til Trods for den store Rutine, han opnaaede, lyder alle hans mange Digte ikke som Vers, men som Prosa, sat paa Rim og bragt i Versform. — Aarsagen er blandt andet, at Grundelementet i Andersens Udtryksform ikke er det enkelte, betegnende Ord (som hos Aarestrup bl. a.), men Sætningen. Han stykkede ikke sine Perioder sammen som en Mosaik, men i Tankens Udtryk i Ord var de enkelte Dele fast forbundne og lod sig ikke bytte. Dette skaber hans Digersprog: en inspireret Prosa, der ikke lader sig smede i Versform eller afklare til behersket Stil. Han var ude af Stand til at bruge Filen, og dette gør, at han overhovedet har vanskeligt ved at rette og korrigere sit Værk. — Betegnende nok siger han om et Par af Eventyrene, som han har gjort sig særlig Umage med, ikke, at han har gennemarbejdet dem atter og atter, men *skrevet dem om* adskillige Gange. Indenfor det givne Udtryk kunde der ikke rettes. — At Andersen lod meget

løbe i Pennen, som Kritikken maatte opholde sig ved, er en bekendt Sag. Blot et Eksempel skal gives derpaa, hentet fra Phantasier og Skizzer (1831).

Her skildres i et Digt, der kaldes en Studie efter Naturen, en Nat-Scene ved en Vejrmølle: Vort Landskab her er næsten fladt; men Maanen skinner jo i Nat! . . . Nu kommer der en Bygereg. — Dog Maanens Lys er ikke slukt, thi se *en Regnbue hvælver smukt*. — Regnbuen over Møllen staar, Det er, som Vingen mod den slaar, Og under Møllehusets Tag, Der sover til den lyse Dag Vor Møllers lille syvaars Dreng — o. s. v. Ved et drilagtigt Tilfælde er den Digtsamling, hvori denne Regnbue optræder, af den uheldige, unge Poet tilegnet H. C. Ørsted!

Et lille Domæne har H. C. Andersen fundet sig som Lyriker; i en Række Smaavers har han givet nogle diminutive, idylliske Genrebilleder. De er ganske fordringsløse i Udtrykket: — Hist, hvor Vejen slaar en Bugt, ligger der et Hus saa smukt. — Løst henkastede: — Solen synker, *og saa vidre*. Og dog er de støbt i eet Stykke: en Lilleverden i en Sæbeboble:

Ved Raadhusedøren sidder ned
den hele høje Øvrighed,
og alle Byens Damer staa
i Vinduet og se derpaa,
mens Drengene af Glæde skraale
og vandes af den store Straale.*

Dette er en dansk Provinsby i Sjette Frederiks Dage. I et andet Digt har han forevigt Gaarden bag Huset i Munkemølle-

* cfr. Hempels Aviser for 1816 S. 183:

Idag foretoges Mønstring over Odense Brandkorps, som det behagede Guvernøren, Hans Kgl. Højhed Prins Christian Frederik, at overvære, hvorved samtlige Sprøjter tillige blev prøvede — —

stræde: Haven er i sin egen Maner, den har slet ingen Gange; men den ejer *een* Stikkelsbærbusk, der er saa god som mange. — Ogsaa hans Digte til Børn og om Børn ejer smukke og følte Skildringer. I »Lille Viggo«, der forøvrigt ingenlunde er noget fuldkomment Stykke, staar: Vis mig saa, hvor stor du er, du søde! — *Nej, hvor Haanden dog er buttet rund.* — Udtrykket er yderst levende: Øjet følger Bevægelsen, og falder derved i Beundring over Haanden. —

II.

Det var H. C. Andersens Ønske fra hans tidligste Ungdom, at han maatte blive en *berømt* Mand. — Der er noget for ham karakteristisk i Valget af Ordet. — Han begærede ikke Storhed, Magt eller Rigdom; han ønskede at blive berømt, at blive berømmet! Han kunde aldrig faa nok af Bifald, uden Forskel om det kom fra de udvalgte eller de navnløse. Han attraaede Skuespillerens Folkeyndest. Da det skortede ham paa de ydre Betingelser, maatte han opgive Skuespillervejen, men han bevarede altid sin Interesse for Teatret. Efter at hans Haab om at blive Sanger, Skuespiller, Danser var glippet, satte han sin Hu til at blive Skuespildiger. — Denne Lyst skulde volde ham nogle salige Øjeblikke og mange bitre Timer.

Det første Arbejde, han fik opført, var *Kærlighed paa Nicolaj Taarn*, en Parodi med mange Mindelser fra Kærlighed uden Strømper. Dets ungdommelige Lystighed behagede ved første Opførelse, og Andersen var ude af sig selv af Lyksalighed; han styrtede ud af Teatret, op til sine Venner, Collins, og segnede her om paa en Stol og brast i Graad, saa Fruen troede, han var bleven pebet ud, og gav sig til at trøste ham.

Det skulde vare længe, inden han atter fik Scenelykken med

sig, og det skønt der i den følgende Tid ikke gik et Aar, uden han indleverede eet eller flere Arbejder til Teatret; de blev her kritiseret i den hvasseste Tone af Molbech, der var Censor, og kasserede, enten af Teaterledelsen eller af Publikum. —

I Virkeligheden var Dramaet heller ikke en Digtart, hvor hans Geni kunde udfolde sig, trods hans glimrende Evne til at fange en Figur i Flugten og fæste den originalt og rammende paa Papiret. — Dette havde forskellige Grunde. —

Der var ingen *Dybde* i Andersens Replik; den giver det øjeblikkelige, og ejer ingen Gyldighed ud over dette. Den har fotografisk Lighed, men savner næsten altid den dobbelte Bund, der skulde faa den til at klinge. Først i Eventyrene, hvor Replikkerne har Gyldighed baade i den digteriske Verden og i Livet, bliver de dybe.

Digteren kan ikke skille Personerne ud fra hinanden og bevæge dem frit; de tænker andersensk allesammen; Kulørerne løber i eet ligesom paa den uartige Drengs Flitsbue. —

Heller ikke en bevæget Handling kan han slynge; der er ingen Forberedelse til Begivenhederne, og der er ingen Konsekvenser draget af dem; der er over hans Arbejder et Skær af Dukkekomedien, og Personerne er som klippet ud af et Kortblad. — Endelig kan man ikke nægte, at Udarbejdelsen af Detaljen ofte er noget skødesløs.

Saaledes gaar det til, at der af Andersens Arbejder for Scenen (ca. 30) er bleven saa uendelig lidt tilbage.

Imidlertid: en saa rig Natur som hans har ogsaa strøet Guld-korn hist og her i alt dette middelgode og tarvelige; vellykket er det lille Lystspil *Den nye Barselstue*. Dette Stykke er kun en Bagatel; det hører op, næsten før det er begyndt, men Digteren har i dets sidste Scene faaet den Dobbelttydighed i Replikkerne, der giver saa god Virkning.

Digteren Jespersen er greben paa fersk Gerning i Tyveri af et Skuespil; hans Straf bestaar nu i, at han i den virkelige Forfatters Nærværelse maa modtage Kunstkendernes Hyldest.

Momsen: Jeg siger, hvad jeg nylig sagde! Alt, hvad du har skrevet før, er nix; her er du første Gang traadt frem som sand Digter. —

En Replik som denne, der af den talende er ment ligefrem, men som for Tilskueren tillige bliver en Fordømmelse i ironisk Form, er et sandt Fund. —

Her er endvidere en morsom, nyforlovet Københavnerinde, og burleske Bifigurer:

Sørensen (om sin Komposition, Syndfloden): Det er et stort, musikalsk Tonemaleri! Det er meget betydeligt! Det begynder med Dansemusik, og hvad jeg vilde kalde uanstændige Hyl, de antyder Tidernes Fordærvelse o. s. v.

I *Da Spanierne var her* findes adskillige gode Momenter; fortræffeligt tegnes Silhuetten af en afdød Etatsraad gennem Replikker af Enken og hendes Veninde, Jomfru Hagenau. —

Etatsraadinden: Han var i alt paa Klokkeslættet. Man kunde paa Højbro stille sit Ur, naar Etatsraaden gik over paa Comptoiret; og derinde var en Orden, det gik som efter Perpendikel. Pennen tog han frem, Pennen skrabelede han, splittede den op, skar den; Papiret lagde han frem, eet Ark, to Ark, alt nøjagtigt; Stolen blev stillet paa sin bestemte Plads, der gik en hel Forretningstime med bare Orden.

Her er Manden givet, udvendigt, men aldeles livagtigt. Det er, som naar man, efter Aars Forløb, kender en Mand paa Ryggen.

Om samme Hædersmand siges fortræffeligt:

Etatsraadinden: Man kunde i enhver Ting sige: det og kun det, vil Etatsraaden, og sagde han et Ord — —!

Madam Ballerup: Saa var Klokken slaet! Ingen kunde sætte den tilbage uden Kongen.

Jomfru Hagenau: *Majestæten og Vor Herre.*

Omkring 1850 skrev H. C. Andersen for Kasino de tre Eventyr-komedier: Mer end Perler og Guld, Ole Lukøje og Hyldemor. Efter at han havde opdaget sin Genialitet som Eventyrdigter, faldt det naturligt, at han brugte sin Evne til fantastisk Skildring ogsaa i Skuespillene. Med Eventyret følger hans Barndoms-kreds: Bedstemoderen, Haandværkssvenden og hans Pige. Hvor mange Haandværkere har han i det hele taget ikke givet i sine Værker; han holdt sin Faders Stand i Ære! Meget vellykket er Parret fra »Hyldemor« i deres naive Friskhed. — Indblandingen af det fantastiske Element gør Formen friere og bekvemmere. Tilmed yder Vekselspillet mellem den virkelige Verden og det overnaturlige Erstatning for en konsekvent Scene-gang. — I Skildringen af Eventyr-Væsenerne er fortræffelige Ting, ikke saa meget i Handlingen, som i Beretning (som Etats-raaden ovenfor). Her genfindes Muldvarpen fra Tommelise, anmassende, selvgod og selvisk.

Muldvarpen: Hele Jorden ryster, naar jeg kommer! Det kan jeg gøre. Her sidder jeg. Højere kommer jeg nok ikke med det Skud. Jeg sidder godt; jeg gad blive siddende, var det ikke om en Kone at gøre! — Det blæser! Det er fornuftigt, at jeg er i Pels, jeg kunde ellers forkøle mig og dø af det; saa var det gjort, og saa var min Kone Muldvarpe-Enke!

Dramatisk set, er det Mester Jakel. Men det er ypperligt Eventyr. Naar samme Muldvarp senere i en Duet med sin Husholderske synger: Erindrer De, min yndige Gazelle! — har man heri det bedste Bevis for, at Digteren intet Hold har paa sine Personers Væsen.

Det Gode, man finder i H. C. Andersens Skuespil, ønsker man

uvilkaarlig stod et andet Steds — i hans fortællende Digting: mere Værd har alle disse Stykker ikke. Det er saaledes Skade, at han ikke har fundet Lejlighed til at benytte Havmanden fra Hyldemor«. (I *Elverhøj* ses lige et Glimt af ham).

Havmanden: Vejen er tung, Luften er tynd, den holder ikke om En, som det stærke Hav-Vand holder. Kom, vi vil gaa i den dybe Grøft, der er saa dejlig vaadt om Benene. —

Der er Salt i dette, og mere Hav i hans Havunge, med sit gentagne: Jeg vil hjem! end i hele »Den lille Havfrue«, der med sin brogede Pragt og sit Vemod kun er Bournonvilles Sylfide (fra 1836), henflyttet til et fremmed Element.

III.

I Aaret 1835 udgav H. C. Andersen sin første Roman: *Improvisatoren*. Han var dengang nylig kommen hjem fra en stor Udenlandsrejse, og hans Sjæl var fyldt af brogede Indtryk. Det var hans Ønske at udnytte disse digterisk; Kritikken havde ofte nok indprentet ham, at han manglede Form og Sammenhæng i sine Arbejder, og det var derfor velbetænkt af ham at give Rejsebillederne en fast Rygrad i Form af en Handling. Opfinde en saadan var imidlertid ikke Digterens Sag; hans livfulde, billedskabende Fantasi savnede Evnen til at leve sig ind i et andet Menneskes Sjæl og til at lade Skæbner fuldbyrde sig efter Livets indre og ydre Love. Saa snart han forlader det Stof, han atter og atter har behandlet, og som han magtede: sin første Udviklings Historie, bliver Handlingen blot ydre, uden Sammenhæng med Menneskenes indre Liv, og faar et Uvirkelighedens Skær; hans Personer skilles brat i Øster og løber paa hinanden i Vester, som om det var paa et Gadehjørne, — akkurat som i Voltaires *Candide*, men uden at nogen-
somhelst Ide ligger bag. —

I denne sin første Roman vilde han skildre Italiens Natur- og Folkeliv, og for at skaffe Rankerne et Espalier genfremstillede han sin egen Opvækst igennem Hovedpersonen i Improvisatoren. Ideen til Titlen fik han derved, at han hørte, at Heiberg havde betegnet ham som en saadan; desuden havde Ordet Lighed med hans eget Øgenavn, Deklamatoren (forkortet: Klamatoren), som han havde faaet paa Grund af sin Lyst til at læse op. —

Ved at henlægge Scenen for denne Selvskildring til Italien har han faaet Stoffet godt paa Afstand, saa han staar friere i Behandlingen; de friske, farvemættede Indtryk kaster en broget Glans over alle Enkeltheder, og ind mellem Handlingens Oprindlinger sig Folkelivsscener og Naturbilleder. De Romaningredienser, der er anvendte, gør i det fremmedartede Skær et mindre usandsynligt Indtryk. — Belysningseffekterne veksler som i et Feeri; vi ser Illumination af Peterskirken, Vesuv i Lavaglød, Campagnen i tropisk Sommersol, og som Slutnings-Apoteose den blaa Grottes magiske Glans:

Mine Klæder var blaa Luer, mine Hænder skinnede som Sølv, og dog følte jeg, at de var legemlige. — Jeg rakte Haanden ned i den sælsomme, skinnende Luft under mig. Det var Bølgen, jeg greb i, og dog var den Flamme, blaa, som den brændende Spiritus, men kold som Vandet. Som Skypumpen ude paa Søen, men mindre, og tindrende blaa, stod en Søjle, uformet og høj, tæt ved mig. I alle Overgange af blaåt lyste enhver Genstand, jeg selv stod i en Glans, som strømmede Lyset ud indenfra . . . Da vi kom ud, laa Havet i sin uendelige Strækning foran os, og bagved rejste sig op mod Himlen de lodrette Klipper; tæt ved os var en lav Skrænt, overvokset med enkelte Hækker og mørkerøde Blomster. — Det kvæger ordentlig Øjet efter Tryllesynet at møde Livets Farve og den levende Natur.

I tre paa hinanden følgende Aar udsendte Andersen tre Ro-

maner. 1836 udgav han *O. T.*; den bevæger sig udelukkende paa hjemlig Grund; men indenfor Fædrelandets Ramme søger han at bringe den størst mulige Afveksling i Naturskildringerne. Han fører os fra København til Vesterhavet og forsømmer ikke at gøre et lille Ophold paa Fyen undervejs, hvor vi er saa heldige at komme til Sct. Knuds Marked; indenfor denne Ramme lægges en Handling, der har en mørkere Kolorit end noget af H. C. Andersens andre Arbejder. Der findes i denne Bog en broget Menneskevrimmel, af Samfundets Lykkelige og af dets Stedbørn, og med en Fod i hver Verden staar Otto Thostrup, Bogens Hovedskikkelse, ligesom Andersen selv gjorde det i det virkelige Liv. — Den tredie Roman i Trekløveret er *Kun en Spillemand*, hvis første Partier er en Skildring af Helstens (dette Ord brugt i højst uegentlig Betydning) Barndom. Bogen begynder i Svendborg, og vi føres senere rundt i Ind- og Udland. Grundstemningen, der allerede er anslaaet ved Brugen af *kun* i Titlen, er selvopgivende og sentimental, og Hovedfiguren, der atter er Digteren selv, er ikke uden Grund af S. Kierkegaard kaldt for et Flæb. — I andre af Bogens Personer har Andersen, i Bitterhed mod Bourgeoisiet i København, indlagt nogle oprørske Træk, der meddeler dem Liv og Særpræg. Saaledes er den lille Pige, der i hans Barneskildringer altid gives Drengen til Legekammerat, her gjort mere karakterfuld; helt dæmonisk er Drengens Gudfader, Nordmanden. Men Digteren ødelægger i denne som i de andre Fortællinger Figurernes frie Liv ved uden Forskel at stikke sit Hoved frem igennem dem allesammen, naar hans fulde Hjerter trænger til at udgyde sig. — Andersen havde hermed gennembehandlet det Stof, hans Liv bød ham, og han havde givet alle de Egne og fremmede Lande, han havde set. Derfor ophører han hermed at skrive Romaner. — I Fyrrerne, da han havde været

ovre paa de slesvigske Vesterhavsøer, fulgte *De to Baronesser*: og i Treserne udgav han *At være eller ikke være*, der væsentlig behandler Livet efter Døden. — Af Interesse er en enkelt Episode. Tyve Aar i Forvejen havde han tilbragt en Nytaarsaften hos Jenny Lind. Som de sad og talte sammen, sprang der pludselig en Streng paa Klaveret. »Hvad var det for en,« spurgte Andersen. »C-Strengen,« svarede hun; og nu for den Tanke ham gennem Hovedet, at dette C kunde være et Varsel om en Ulykke i den Collinske Familie. Dette er benyttet i Romanen, idet her E-Strengen springer paa Klaveret, hvilket er et Bud fra den afdøde *Esther*.

Til disse Fortællinger slutter sig Novellen »Lykkeper«, en Tillempelse af Digterens egen Livsførelse efter Forbillederne *Aladdin* og *Lykkens Yndling*; af Carl Bernhards Novelle er laant Heltens pludselige Død paa Lykkens Højdepunkt. Endvidere hører herhen en Gruppe af Eventyrene, som er rene Noveller; saaledes *En Historie fra Klitterne*, der er en Studie efter Blicher, og *Anne Lisbeth*.

IV.

Enhver husker fra »Hun dueede ikke« en gammel Pige, der kaldes Halte-Maren med Krøllen; der siges om hende, at hun bar en mægtig stor, forløren Krølle ud over det ene Øje, det skulde skjules af Krøllen, men den gjorde Skavanken mere kendelig. — Der meddeles ikke med et Ord, hvori Skavanken egentlig bestaar. I »De to Baronesser« hedder det imidlertid om Madam Cathrinesen: Hun havde i sin Ungdom *mistet det ene Øje*, og for at skjule denne Mangel, bar hun altid ned over det en forløren Krølle, som ved sin overordentlige Størrelse og den forkerte Plads, den havde, just drog Opmærksomheden derhen.

— Her er Beskrivelsen fuldstændig, og man faar af den ensartede Skildring paa begge Steder et bestemt Indtryk af, at Skildringen er gjort efter en levende Model; Originalen er sikkert en af de mange Skikkelser, han huskede fra sin Barndom. — I hvilken Grad hans Bøger er rige paa Enkeltheder fra hans eget Liv, der er indflettet uden at underkastes nogen Omdigtning, derpaa kan gives talrige Prøver; det har vistnok til Tider gottet Digteren at indsætte Allusioner, som han alene havde Nøglen til. Saaledes allerede i Personnavnene. I »De to Baronesser« hedder en ung Holstener *Nommesen*; dette mærkelige Navn bar Digterens Bedstefader. I »Den ny Barselstue« lader han Dr. Wendel sige:

I Brasilien lærte jeg at kende en Dame, *noget ældre end jeg*, en fortræffelig, velsignet Kone. Vi blev gifte og har levet lykkelig sammen i elleve Aar. Hun døde for to Aar siden.

Denne Enkemand er Stykkets Elsker. For Andersens Moders Vedkommende er Tallene netop de samme: Elleve Aars Ægteskab og to Aars Enkestand. — Af saadanne Enkeltheder findes en stor Mængde, og navnlig er Romanerne bleven til ved en Udnyttelse af Minder fra Barndommen og Ungdommen, der har givet Livs-Indholdet til Bøgerne, medens Digterens senere Aar væsentlig kun har leveret Staffage; intet Under, at han i Hyldemor skabte sig en Gudinde for Erindringen.

Faderen og Moderen er i »Kun en Spillemand« skildret saaledes:

Drengens Moder traadte ind. Den yppige Figur, de store, brune Øjne kunde nok kalde et Hjerte tilbage fra Syden. (Faderen er fremstillet med samme Rejselyst, som Digteren selv havde.) — Et temmelig strengt Blik mødte Manden (fordi han døvner), en kort, men venlig Hilsen tilfaldt Gæsten, der klappede hende paa Skulderen. »Hele Kærlighedshistorien har jeg hørt,« sagde han. »Været i Øster og Vester med Mester.«

»Ja, man har ikke andet at bestille,« svarede hun kort. »Der skulde han have blevet, siden der var saa rart. Vor Herre ved, hvad han vilde her! Snart er det for koldt, snart regner det for meget! jeg siger ogsaa: rejs! der er ingen, der holder paa dig! jeg kan tage ud at tjene, og Drengen faar jeg vel Brød til.« — Et overordentlig anskueligt Træk findes samme Steds (i Kun en Sp.): Drengen har ved at tage nogle løse Mursten bort i Tørvehuset banet sig Vej ind i den store Nabohave, hvor han trakteres med Jordbær af den lille Naomi. Da kalder Moderen ham vredt tilbage og lægger Stenene til Rette. Nu hedder det: Dog under Arbejdet dvælede hun lidt og betragtede Haven: desuden *plukkede hun det nærmeste Jordbær af og spiste det.*

Farmoderen lever rundt om i alle hans Bøger; af Farfaderen findes derimod kun enkelte Spor. Til Moderens Ungdomshistorie findes dunkle Hentydninger vistnok allerede i den umodne og forvirrede Novelle, han udgav 1822: Genfærdet ved Palnatokes Grav; — den frembyder nemlig visse Berøringspunkter med en tragisk Episode i Slutningen af *O. T.* og med Forhistorien i »Hun duede ikke«; her er rimeligvis Træk til Moderens Livshistorie, i alt Fald som Andersen har opfattet den. — I Eventyret »Anne Lisbeth« er nedlagt Minder om det Besøg, som Andersen ved 1817 foretog med sin Moder paa en Herregaard. Det er ikke utænkeligt, at Moderen i sin Tid (1799) netop ligesom Anne Lisbeth har haft Plads som Amme paa Landet: Det vil forklare, at hun efter saa mange Aars Forløb bliver indbudet til at gøre Besøg; det kunde da være for at se sit fordums Plejebarn, hun gjorde Rejsen. Fra nævnte Eventyr fører atter Traade hen til en anden Anne Lisbeth, hende der i »De to Baronesser« bliver Amme for »Studenternes Datter«.

Alt, hvad der af Moderens Historie ligger forud for 1805, har Andersen systematisk fortiet i »Mit Livs Eventyr«. Imidlertid

har navnlig eet Forhold en saa overordentlig Betydning for Forstaaelsen af Digterens Sjæleliv i Trediveerne (navnlig efter 1833, Moderens Dødsaar), at det maa omtales nærmere. Det er Forholdet til Halvsøsteren Karen Marie, Moderens uægte Datter. Hun nævnes i Andersen-Litteraturen direkte kun to Steder, nemlig i et Brev fra Moderen (hvor der bruges den mærkelige Vending, at hendes Dyd og Ungdommelighed er vel forvaret i Odense — medens hun selv var i København), og i Andersens Dagbog fra Slagelse (hvor Collin i en Note, aabenbart mod bedre Vidende, kalder hende for Datter af andet Ægteskab). Hun forsvinder i København antagelig ca. 1820. Tanken om hendes mulige Skæbne har tit foruroliget Broderen; et af hans Yndlingsord var jo: Gemt er ikke glemt; og Søsteren har han viselig aldrig glemt, men nok gemt hende for Verden, gemt hende i sit Hjerte og sin Digtning, først og fremmest i »O. T.«, hvis Problem denne Søster netop er.

O. T. er to Bogstaver, som Bogens Helt bærer tatoveret paa sin Skulder; det er hans egne Forbogstaver, thi han hedder Otto Thostrup, men de *kan* ogsaa sige Odense Tugthus, der er hans Fødested. Symbolsk betyder disse to skjulte Bogstaver alt det, den aabenhjertige Andersen maatte gemme hos sig selv: den Skam, der klæbde ved Moderens Minde, Angsten over Søsterens Skæbne; dette gjorde ham til en ensom mellem Menneskene, en urolig. — I Otto Thostrups Historie fremstilles Forholdet saaledes: Moderen, en fattig Pige, har født ham og en Tvilling-søster i Odense Fattighus; ham er det gaaet godt: han er bleven Student og har Adgang til fornemme Familier; men han kan ikke falde til Ro her; og paa Søsteren tænker han med Smerte og Ængstelse, thi han er uvidende om hendes Skæbne og frygter det værste for hende. Dette udtales saaledes: Ene, som i den tavse Nat, staar jeg her i Verden. — I den store Menneske-

vrimmel er jeg dog ene! kun eet Væsen kan jeg kalde mit! kun Een kan jeg som Broder trykke til mit Hjerte, og jeg gysrer for Mødet; velsigner Tanken: var hun død. — Et andet Sted hedder det: Min Søster, min stakkels, tilsidesatte Søster, hun, som havde samme Ret til Aandsudvikling som jeg! — En Tid tror han at have opdaget hende i et frastødende Taterfruentimmer, der er grebet i Tyveri, og han handler saa broderligt mod hende, som Forholdene tillader; men tilsidst genfinder han hende i en ung Tjenestepige, der straalr af Uskyldighed og Renhed. Om der i Beskrivelsen af det ydre er bevaret Træk af Virkeligheden, er ikke til at afgøre. Som Barn har denne Pige været »som en *fin* Dukke med store Øjne; en Kattekillig, man næppe kunde holde Livet i.« Som voksen er hun »en overordentlig *fin* Skabning; havde hun holdt sig bedre, havde hun været en fuldkommen Skønhed. — — Hendes Ansigt var overordentlig *fint*, Næse og Pande ædelt formede, Øjenbrynene mørke, og i de sorteblaa Øjne laa noget vemodigt og dog lykkeligt.« Der er i disse Vendinger intet, der bærer Præget af at være erindret.

»O. T.« er et Forsøg paa at digte Sjælen fri for et Tryk, der berøver den al Frejdighed. Andersen kan ikke føle sig hjemme i den Verden, hvori han er optaget, saalænge han ikke ved, om ikke Søsteren en skønne Dag dukker op og griber ind i hans Tilværelse; og han synes ikke, han har Lov til at være saa højt oppe, hvis hun lever nede i Dybet. Ofte har han tænkt sig Muligheden af, at en af hans Bøger kunde bære Bud til hende; thi Træf af den Art har han hyppigt fantaseret om. Een Ting kan man være forvissret om, det er, at Andersen, hvis hun havde opsøgt ham, vilde have taget sig kærligt af hende, *hvor* hun saa siden kom fra; derfor borger hans Forhold til Moderen, der var i Sandhed smukt og hans sjældne Hjerte værdigt. —

Endnu skal fra Romanerne nævnes et Par Smaatræk blandt mange, der kan henføres til Odense.

I »O. T.« staar følgende: Tre Uger efter bar seks Soldater en flettet, gul Straakiste ud fra et fattigt Hus i Paaskestræde. — Denne Begravelsesmaade findes der Forklaring paa i Hempels Avis for 1812, da i den trange Krigens Tid den Besparelse anbefaledes, som var opfunden anden Steds: at man i Stedet for at lave Fattigkisterne af Træ kunde flette dem af Halm. — I samme Avis findes følgende Notits: 4. Septbr. 1810 spadserede en af Mælketyvinderne med Feddelen paa Flakhaven. Maatte denne Straf kun være ligesaa afskrækkende, som den er rig paa lystige Tilskuere af begge Køn. — Hele denne Scene er i »O. T.« skildret (Aarstallet angives til 1809), og som Tilskuere møder to Vadskerkoner nede fra Tostedet ved Aaen. — Af dem har den ene sikkert haft en Dreng paa fem Aar, Hans Christian, med sig.

Sin Rejse til København har Andersen oftere benyttet, saaledes i »Kun en Spillemand«; Naomi kommer i denne Bog til København 4. Septbr. 1819 (H. C. A. 6. Septbr. 1819).

I »Mit Livs Eventyr« siger Andersen under Omtalen af sine Lidelsesaar under Rektor Meisling disse Ord: der er visse Ting i Ens Liv, der griber saaledes ind i andres, at man ikke har Ret over det, som sit eget; jeg har derfor intet herfra at meddele, ligesom jeg selv hin Tid aldrig udtalte mig derom. Hermed sigtes til Forholdene i det Meislingske Hus, specielt til Fru Meisling, der har været en ret original Fremtoning. Man kan danne sig et Billede af hende ved at sammenholde Andersens Dagbog (i Collins Bog om A.) med Skildringen af Familien Knepus*.

* Knepus er vel et Øgenavn, dannet af C. Nepos. I »Improvisatoren« gives Navnet Habbas Dahdah til en Karikatur af Molbech; ogsaa dette synes at være et Øgenavn.

i Romanen *Kun en Spillemand* og Madame Gabriel i *Lykkeper*. Denne skændes med sine Piger: »Jeg skal gaa op til Gabriel og sige ham, hvad Rak I er!« »Vi skal ogsaa gaa op til Gabriel og sige ham, hvad Madamen er!« »Jeg faar Krampe,« raabte hun. »Hvem vil se Fruen faa Krampe? Fire Skilling.« Skænderiet vedvarer, indtil Madamen til sidst raaber: »Punktum fynalis! gaa og lav Punch! hellere Forlig end Trætte!«

Denne Skildring stemmer godt med en Bemærkning i Andersens Dagbog fra Meisling-Tiden: Fruen taler om Jomfruen, denne om hin, jeg maa bære Kappen paa begge Skuldre. Senere har Digteren i et Brev hentydet til en stor Tale af Fru Meisling om Kvindekønnet, og Collin meddeler, at han ofte fortalte morsomme Historier fra sit Ophold i Rektorens Hus.

I »Kun en Spillemand« fortælles følgende Historie om hende: Fruen har skændt paa Pigen, fordi hun ikke kan komme ud af det med det Smør, hun ugentlig faar udleveret til Husholdningen, og har væddet med hende om tre Mark, at hun vil paatage sig selv at gøre det. Smørfjerdningen opbevares paa Christians Værelse, og Pigen faar Nøglen om Aftenen, for at hun kan være sikker paa, at alt gaar ærligt til. Da vækkes Christian en Nat af Madamen, der draperet i »foroven hvidt Kat-tun, forneden Bommese,« stiger ind gennem Vinduet for at stjæle Smør fra sig selv, da hun ellers maa tabe Væddemaalet.

»Det er en skrækkelig Situation!« sagde hun. »Saae Verden mig stige ind af et Kvistvindue til et ungt Mandfolk! Men jeg gør det for Ærens Skyld, og for den rene er alting rent!«

Hun har været meget sjusket og meget pjanket, har snart været fortrolig overfor Tyendet, snart skændtes med det, og har opvartet Andersen med mange Foredrag om Verdens Dom, Kvindernes Færlighed og den Varsomhed, man maatte udvise i Slagelse for ikke at komme i Folkemunde. Meislings Hus

har været et daarligt Hjem, og det har pint baade Meisling og Andersen og været en Hovedgrund til, at denne sidste satte igennem, at han fik Lov til at flytte.

Naturligvis er der i Andersens Værker ogsaa Spor af hans Oplevelser som Voksen. Han har portrætteret sin Ven Collin adskillige Gange, og hans Forelskelser er ogsaa nu og da benyttede; i de yngre Aar følte han endnu nogen Bitterhed over sine Skuffelser, senere var han idel Taknemmelighed over, at han lykkeligt havde undgaaet Ægteskabet. — Men det livlige og levende i Romanerne, de venlige og vemodige Billeder, og de karakterfulde Optrin med livagtigt Præg, det er Skatte fra en tidligere Tid. — Han har ogsaa behandlet Personer og Forhold fra sit Liv i København og Udlandet. Men dem anskuer han i Fiskeperspektiv, med Nakken bagover. —

V.

I et af sine sidste Eventyr fortæller H. C. Andersen om en ung Mand, som studerede til Digter og vilde være det til Paaske, men han kunde ikke hitte paa! Han var født for silde, alt var der digtet og skrevet om. Digteren laaner ham Brillen og Hørerør og viser ham nogle dagligdags Ting, en Kartoffel, en Slaaenbusk; hver Ting fortæller ham om sig selv, men saa snart han har afleveret Brillen og Hørerør, er han igen den samme, golde Hjerne, der er blottet for frugtbare Indfald; han faar da det Raad at blive Kritiker; til Digter kan han ikke bruges. —

Andersen beskriver i dette Eventyr sig selv som den, der sagtens kunde finde paa Stof: dette er ogsaa rigtigt men indenfor en vis Begrænsning; thi i Roman og Skuespil savnede han Opfindelsesevne. Det Omraade, hvor hans sjældne Hjerte og rige Gaver kom til Udfoldelse, var i Eventyret, Ordet brugt i Ander-

sensk Betydning: en kort Historie eller en af en Billedrække sammensat Fortælling (som *Snedronningen*), med Mennesker tegnede i et Par Træk og med Billeder paa Mennesker, fremstillet gennem levende Væsener eller livløse Ting, endvidere med Dyr og Planter, og med en hel, overnaturlig Verden, der paa alle Sider grænser op til den naturlige; den fremskridende Handling og Fortællingens anskuelige Liv viser Digterens Fortrolighed med Børnenes Smag. — I de fleste Eventyrs Plan er der samtidig nedlagt Tanker, der gaar hen over Barnets Hoved og er beregnet paa at underholde de Voksne. Bliver denne Tanke Hovedsagen for Digteren, har Eventyret sprængt Rammen, og Andersen mister Taget i begge sine Tilhørerverdener. Jo mindre det naive Sprog og den raske Handling bekymrer sig om den Ide, der skjules bagved, des morsommere for de smaa og des finere Nydelse for de store. H. C. Andersen kan gaa lige til det kaade i disse Skildringer med dobbelt Bund i. Eventyrene, som i *Lille Claus og store Claus*, hvor den fra »Jeppe paa Bjerget« bekendte Trekant Nille-Degnen-Jeppe, genfindes, fortalt med fuldkommen Naivetet.

Eventyrene laa i Tanken som et Frøkorn, siger han selv, der behøvedes kun en Strømning, en Solstraale, en *Malurtdraabe*, og de blev Blomst.

Ofte laa Frøet hen i Aarevis (som Emnet til *Skarnbassen*) til der pludselig en Dag gik Grøde i det. — Hans Venner morede sig undertiden med at opgive ham et rigtig hverdagsligt Emne for at se, hvad han kunde hitte paa; saa fik Digteren de omtalte Brillen paa (dem han siger sig at have laant af Sct. Peder), han blev synsk, og Tingen aabenbarede ham sit hemmelige Væsen og foldede sig ud efter sine indre Love (*Stoppe-naalen*).

Imidlertid har hans Fantasi sin Begrænsning. Den pryder,

smykker, digter omkring Emnet. Men den lader ikke selve dette undergaa nogen Udvikling; Begivenhederne berører kun Stoffet udvendigt, men virker ikke ind paa det. Da Kay i »Snedronningen« har gennemstaaet Krisen, sætter han sig igen i sin Barnestol og holder Gerda i Haanden; han er ingen mandvorden Aladdin ved Morgianes Grav, han er Den lille Hyrdreng, der i de mange Aar i Iskulden er bleven uforandret den han var.

I Eventyrene er skildret en hel H. C. Andersen-Verden.

Dens højeste Myndighed er »Vor Herre«. Andersen stod i et ejendommeligt Fortroligheds-Forhold til sin Gud. I sine Breve siger han et Sted: Kunde jeg trykke Gud til mit Hjerte, jeg gjorde det, saa taknemmelig er jeg ham. — Hans Udødelighedstro er saa stærk, at da han staar ved et Dødsleje, er han lige ved at sige til den Syge: Hils Ørsted! (nemlig i den anden Verden). Derimod var han fremmed for Tanken om Legemets Opstandelse: I Eventyret *Vejrmøllen* lader han denne betyde Legemet, Møllerfamilien Sjælen; Møllen tror om sig selv, at naar den gaar til Grunde, skal den opstaa paa ny; den skal samles igen af alle de raadne Bjælker og Brædder og rustede Maskindele. Men det gaar ganske anderledes: Møllen brænder, og en ny, smuk Bygning rejses for Familien. Imod de evige Straffedomme har han leveret et varmt følt Indlæg i *En Historie*: Den strenge Præst skal udpege en Synder til evig For dømmelse, men da Evnen til at se til Bunds i Hjerterne gives ham, finder han kun Vildfarelse, ikke Synd.

I Eventyrene er Gud holdt stærkt i Baggrunden. Kraften fra oven levendegøres i »Fadervor«, der er det fromme Barns Værn: Da Gerda havde endt sit Fadervor, var der en hel Legion Engle om hende, med Hjælm paa Hovedet og Spyd og Skjold i Hænderne. —

Andersen var meget optaget af Astronomiens Vidundere. Han taler tit om Lysets vidunderlige Hastighed, om Himmerrummets ufattelige Afstande. Men han skaber ingen Poesi deraf, ikke af Syvstjernen eller Karlsvognen, som Børnene dog saa let fatter Interesse for. — Solen er ham Livskilden, Kraftens Symbol (Dyndkongens Datter), han er den i Blomsternes Navn taknemmelig for dens varme Straaler ved Foraarstide. Den bringer alle Frø til at spire, men er ikke selv bleven noget Frøkorn i hans Digtning. — Af Morgenstjernen er der i *Psychen* givet en skøn, lyrisk Skildring. Paa en jævnere Fod staar han med Maanen; den er Barnets Ven, den ulykkelige unge Mands fortrolige; den har Pebersvende-Natur og rejser Jorden rundt og ser Billeder. Ja! den kan fortælle, og Digteren lader den føre Ordet for sig i Billedbog uden Billeder; med Lykkens Galosker paa flyver den gamle Vægter derop. — Kometen er benyttet til at illustrere Forgængeligheden: mellem to af dens Besøg et Menneskeliv; men Livs-Aande har Andersen ikke indblæst den. (Man sammenligne med Andersens Behandling Carl Ewalds storladne kosmiske Eventyr: Kometen). —

Helt sig selv bliver Digteren først, naar han er indenfor Jordens Omraade. — Han drager vidt ud fra Fødelandet i sine Eventyr; med særlig Forkærlighed vælges de Egne, hvis Egenommeligheder kan skildres i faa, stærke Træk, saa de bliver tydelige for Barneblikket. Italien: Søen Tracymenes laa i Aftenbelysning, som et flammende Guld, mellem de mørkeblaa Bjerge: yndige, halvnøgne Børn vogtede en Flok kulsorte Svin under en Gruppe duftende Laurbærtræer ved Vejen. — Havet mod Nord: Ud paa Aftenen blev Himlen overtrukken med Skyer, det lynede og tordnede, medens den sorte Sø løftede de store Isblokke højt op og lod dem skinne ved de stærke Lyn. — De enkelte Træk i disse Skildringer er oftest holdt i stærk Al-

mindelighed; *Schweiz* er Bjærglandet, hvor Skovene vokser op ad de stejle Klippevægge; man stiger op paa de blændende Snemarker og gaar igen ned paa de grønne Enge. I *Spanien* er der varmt og dejligt; der vokser de ildrøde Granatblomster mellem de mørke Laurbærtræer. — Fortrolig med Detaljen er Digteren kun i Danmarks Natur, og navnlig med et bestemt Udsnit af denne; thi ganske vist har han skrevet Jydernes Nationalsang; men det er ikke med Sorg han forkynder: Inden føje Aar Heden som en Kornmark staar. — Der er et Land, der hedder Fyen; dette Land saa med straalende Øjne Barnet Hans Christian; og da han blev voksen og Digter, huskede han det saaledes: Der var saa dejligt ude paa Landet; det var Sommer! Kornet stod gult, Havren grøn, Høet var rejst i Stakke nede i de grønne Enge, og der gik Storken paa sine lange, røde Ben og snakkede Ægyptisk. Rundt om Ager og Eng var der store Skove, og midt i Skovene dybe Søer. — Midt i Solen laa der en gammel Herregaard med dybe Kanaler rundt om. — Denne Skildring er gjort af en Digter, men tillige af en Kender; om Spanien hed det: ildrøde Granatblomster — mørke Laurbærtræer: det er Farver, ikke mere. Om Fyen siges: Kornet stod *gult*, Havren *grøn* — saa ved en Dansk Besked; Høslætten er endt, Rug og Hvede er tjenlige til at høstes, vi er midt i Juli; Foraarssæden er grøn endnu, den kommer først til August. --

Hvor dejligt end Digteren finder der er paa Landet, er han ingen egentlig Friluftsnatur; han er ikke ilde til Mode i Menneskenes Byer! I de første Eventyr flytter han Scenen, hvorhen Digtet kalder ham; i de senere ligger han fornemt paa Landet om Sommeren og flytter ind til Hovedstaden om Vinteren. — Hvor han skildrer Staden, fører han os ikke ad Hovedgaderne og ind i nye, moderne Huse; han søger til

Nyboders smaa Stuer (i *Hyldebor*), til de snævre, uregelmæssige Gader som Hyskenstræde (i *Pebervendens Nathue*); han kender Strædet, og Bagstrædet med; i saadanne Afkroge ligger der tit mærkelige Huse. Der var omme i Gaden et gammelt, gammelt Hus; det var næsten tre Hundrede Aar, det kunde man læse sig til paa Bjælken, hvor Aarstallet var skaaret ud tilligemed Tulipaner og Humleranker. — Her er roligt: man hører ingen Hovedstadslarm; omme i Gaden, saadan siger man ikke i København; det lyder saa selvfølgeligt, der er kun den ene Vej. Man gaar *op ad Gyden, om ad Gaden* — eller man løber den modsatte Vej, om ad Gaden, ind i Gyden, ned til Aaen — hvor Moderen staar ude i Vandet ved To-Stolen. Det nytter ikke Digteren, at han lader, som der er mange Trapper op til, hvor Kay og Gerda bor, saa den ene slet ikke kan besøge den anden om Vinteren, men de maa nøjes med at kigge til hinanden gennem Ruden; de bor ved Jorden alligevel. De gik hen til Bedstemoders Dør, op ad Trappen, ind i Stuen, hvor alt stod paa samme Sted som før, og Uret sagde: »dik!« og Viseren drejede; men *idet de gik igennem Døren, mærkede de, at de var bleven voksne Mennesker*. Naar Tonen klinger saa fortrolig, er han paa kendte Steder; han er i det lave Hus i sin Fødeby.

I hvilken Tid foregaar Eventyrene?

H. C. Andersens Inspirationsform er Visionen; i et Syn anskuer han sit Emne. Hans Aand er rastløs og altid paa Rejse; derfor opstaar der ofte Rækker af Syner hos ham; Sammenkædningen er udvortes (*Et Stykke Perlesnor vil sige Byerne fra København til Korsør*), og Digteren har ikke tilvejebragt nogen værdifuld indre Sammenhæng. Tillige er i Farten det enkelte Billede afknappet, saa det bliver til et Glimt; de rige Enkeltheder, som ellers ranker sig om Ideens Stamme, har ikke

faaet Tid til at gro. Af denne Art Eventyr er der ikke saa faa, og de hører gennemgaaende til de mindst værdifulde. — Til dem hører ogsaa *Gudfaders Billedbog*, der fortæller Københavns Historie fra Danmarks Tilblivelse til H. C. Andersens egen Tid. Ved Siden af denne historiske Kraftanstrengelse findes der enkelte andre Eventyr, hvis Stof er hentet fra ældre Tider. Herhen hører: *Bispen paa Børglum*, *Vinden fortæller om Valdemar Daa* og *Høse-Grethes Familie*. — Historien er, som alle andre Videnskaber, for Andersen en broget Billedbog at blade i*. Alt for længe holdt han ikke af at dvæle ved de gamle Tider; navnlig var Middelalderen ham imod, hvilket han tydeligt har erklæret i Justitsraadens Eventyr i Lykkens Kalosker. —

Andersen var af Natur en Fremskridtsmand, en Beundrer af det ny. Han glæder sig over Telegrafen og har skrevet et Eventyr om Kablet i Atlanterhavet; en dobbelt Glæde var det ham, at hans Ven Ørsted havde givet Stødet til Opfindelsen; ogsaa Fotografien, Jernbanerne og Dampskibene fryder han sig over; man kunde ønske, at det var bleven ham forundt at prøve en Automobil; det vilde for ham have været Idealet af et Befordringsmiddel — at sige foreløbigt, til Luftsejladsen kom ret i Gang. Thi allerhelst vilde han flyve gennem Luften, og han misundte de sene Slægter, som skulde opleve dette Vidunder. I Fremtiden skuer han gerne ind, som i »Det ny Aarhundredes Musa« og »Om Aartusinder«; han ser alt Døgnværk glemt, kun enkelte Navne erindrede, de sjældnes og de størstes; hans uudtalte Haab har det været, at hans Navn maatte komme med, og det vil det ogsaa, saalænge Mennesket maa være Barn, før det bliver voksent. —

* Derfor er han, der ellers altid glæder sig ved Sandhedens Fremgang, ikke fri for at sørge over Videnskabens Kritik af Sagnene om Holger Danske og Palnatoke.

Men ellers: Digtenes Tid er Digterens Tid. De rækker fra Frederik den Sjette med de sølvhvide Haar og de ærlige blaa Øjne til den fransk-tyske Krig (der har sat sine Mærker i Eventyret »Det utroligste«). Af denne Tids Begivenheder betyder de politiske meget lidt for ham, de kulturelle alt. —

Vi kan nu samle de spredte Træk af Andersens Verden til et Billede af Digteren; hans Sjæl ejer Kærlighed til det rent menneskelige, men er fremmed paa det særlige Mands-Omraade; han staar i Samtiden, med Blikket vendt mod det kommende, men med Hjertet i det forbigangne; han higer mod de fjerne Egne, lever med Aandens Stormænd og søger de fornemme Kredse; og dog er han en Ensom, hvis Midtpunkt og hemmelige Hvilested er i en lille By, som han skyer at komme til, i en fattig Stue med en Strimmel Have, hos nogle faa, simple Almuesfolk. Her var Eventyr-Kongens Rige. —

VI.

Andersens Eventyr er udgivet i en Række Smaa-Hæfter; det første kom, da han var 30 Aar (1835), det sidste, da han var nær de halvfjerds (1872). — Det kan ikke ventes, at et Forfatterskab, der strækker sig over en saadan Række af Aar, skal bære samme Præg fra først til sidst, og saaledes er det heller ikke, skønt Andersen selv ikke vilde se nogen Forandring, og skønt visse Grundtræk og Synsmaader gaar gennem det hele — som den røde Traad gennem den engelske Marines Tovværk, vilde han selv sige. —

Hans Stil er i den første Række Eventyr løssluppen. Han havde søgt at føje sig efter sine Tugtemestre og Critici — at ave sit Sprog, som de allesammen hakkede paa — skønt det mere var Retskrivningen, han syndede mod, end Sprogtakten; men han havde kun høstet Utak for sine Bestræbelser.

Han vendte sig derfor fra det voksne Publikum til Børnene og talte til dem — talte et Sprog, der ikke var hørt før i nogen Litteratur, og dog var som sød Kerne for Tandens. Digteren, der hverken kunde skrive Vers eller Prosa, dannede her sit eget Tungemaal.

Der er Grund til at tro, at meget er gaaet tabt af den første, henrivende Form ved Nedskrivningen. — E. Collin har bevaret en Stump af Digterens udtryksfulde Foredrag: Han (∩: Andersen) sagde ikke: Børnene kom paa Vognen, og saa kørte de, men: Saa kom de paa Vognen, farvel Far, farvel Mor! Pisken smældede smæk, smak, og væk foer de hei vil du gaa. — Der er her et utroligt Liv i de direkte Udbrud, og Pisken knalder om Ørene paa de Smaa. —

Saa ellevildt turde Andersen nu ikke fare af Sted i noget, der skulde paa Tryk. Men det gaar ellers rask nok.

Saa satte han sig skrævs over Gedebukken, stak sine Hæle i Siden paa den og foer afsted hen ad Landevejen. Hui, hvor det gik. — Men selv om Eventyret skal gaa gesvindt, er der Tid til smaa Finesser:

Bondemanden, der finder lille Claus paa Taget, siger til ham: »Hvorfor ligger Du her?»

Saa begynder lille Claus at gøre Kunster med Hestehuden, og Bonden spørger: »Kan Han ogsaa hekse Fanden frem? Med Tiltalen »Han« faar han Sortekunstneren i betryggende Afstand; men Angsten fortager sig, og han nærmer sig med høilig Tiltale: »I maa vide, at jeg ikke kan taale at se Degne.« Til Slut drikker de mægtigt til ud paa Natten; »Den Trold maa Du sælge mig,« siger Bonden, og saa er de igen Dus.

Noksom berømmet er hans Evne til at kalde paa Barnets Opmærksomhed i de indledende Ord. — Du kender da sagtens et Forstørrelsesglas, saadan et rundt Brillglas, der gør alting

hundrede Gange større, end det er. Det største Blad her til Lands, det er da rigtignok et Skræppeblad. — Kniber det at følge med, hjælper han lidt paa Hukommelsen: Troldspejlet, *vi husker det nok*, det fæle Glas. — Der maa tales tydeligt og simpelt: I China ved du jo nok er Kejseren en Chineser. — I det Hus som laa ligeoverfor, var der ganske stille; og dog boede der nogen, for der stod paa Altanen Blomster; de groede saa dejligt i den Solhede, og det kunde de ikke, uden at de blev vandede, og Nogen maatte jo vande dem; Folk maatte der være. — Snart henvendes Ordet særlig til Smaapigerne: I Stedet for at de ellers fik alle de Kager og Æbler, de kunde overkomme, gav Stedmoderen dem kun Sand i en Thekop og sagde, at de kunde lade, som det var noget. — Snart kommer der noget for Drengene: Bevar os vel, hvilke Bølger der gik i den Rendesten, og hvilken Strøm der var. Snart er Børn og Gamle lige henrykte: Prinsessen har faaet et Federal sendende med en Foræring i. »Bare det var en lille Missekat!« udbryder hun; man giver hele *Der var en Gang* for de Ord. — Rundt om indstrøs Ord og Vendinger, der bruges til Børn og har en særlig Klang i deres Øren: Den *stakkels* Johannes! Det er dog en *slem, ond* Mand. Han kan *rigtignok* fortælle. Du kender da *sagtens*. Det varede *bestemt* et helt Kvarter. Der kom en fattig gammel Mand, svøbt ligesom i et stort Hestedækken, *for det varmer!* Hyppigt bruges »turde« paa en ejendommelig Maade; det er et betydningsfuldt Ord for Børn. De er ikke vænnet til at bære et Ansvar endnu, og *turde* betegner for dem det gruelige ved at skulle staa inde for, hvad man gør: Gerda spiste saa mange hun vilde, *for det turde hun*.

Allerede i de første Eventyr varieres Sprogtonen aldeles efter Stoffet; der findes her grinagtige Historier, hvor der ikke er Spor af Alvor i et eneste Komma, og rørende eller sørgelige

Fortællinger, hvor Sproget ligger nær op til Digterens sædvanlige Stil, som den kendes fra Romanerne; i de senere Eventyr bliver denne Stil noget nær eneherkende; de morsomste Prøver paa de ganske regelløse og springske Vidundere af Udtryk, han er Mester for, er saaledes at finde i den første Halvdel af Eventyrene.

Digterens sproglige Form magter ikke fuldt ud det lidenskabelige Udtryk; naar disse klare, knappe Sætninger skal jage af Sted, bliver de stakaandede; ejheller har han kræsent valgte Ord for usædvanlige Stemninger; men alt andet kan han til Fuldkommenhed. Han er *Lunets* Mester; om Springgaasen hedder det: man kunde se paa Ryggen af den, om man fik en mild eller streng Vinter, og det kan man ikke engang se paa Ryggen af *ham, der skriver Almanakken*; den sidste Vending er et dejligt Udtryk for en Professor i Astronomi. — Lunet kan faa en Tilsætning af det skarpe: Byfogden stod ved det aabne Vindue; han var i Mansketskjorte, med Brystnaal i Kalvekrøset og overordentlig vel barberet, *selvgjort Arbejde*. -- Der kan komme øm Varsomhed i Tonefaldet: Vinduet var aabnet, og udenfor stod der fuldt udsprungen en hvidrød Ærteblomst. Den lille Pige bøjede sit Hoved ned og kyssede ganske sagte de fine Blade. -- Med sikker Kunst blandes det burleske og det rørende i Fortællingen om *Den lille Pige med Svovlstikkerne* og hendes Tøfler. — Uden at bryde Stemningen lyser i *Historien om en Moder* et blegt Glimt af Lune; Moderen lægger sig ned for at drikke Søen ud. — »Nej, det gaar aldrig,« sagde Søen.

Hvor tit man end har sagt det modsatte, saa skrev H. C. Andersen et godt og fejlfrit Dansk; ofte er han beskyldt for Germanismer, i Virkeligheden er hans Sprog for sin Tid usædvanlig rent. En Vending som: jeg gifter Kongedatteren, er ikke af tysk Oprindelse, som det er bleven paastaaet, men uforfalsket folkeligt Dansk; derimod er følgende Udtryk det: Vi bruger ikke uden det (brauchen); hvor er du kommen her (woher).

Mærkeligt er Andersens Maadehold i Brugen af Tillægsord; han afløser dem med Hovedord, hvor det lader sig gøre. Collin klager over hans Hang til saadanne Udtryk som: Hun blev i eet Blod (∴ rød). Saaledes ogsaa: Himlen blev eet Guld. — I Virkeligheden giver denne Ejendommelighed hans Stil en Prægnans, der er af det gode; hans Sætninger er i een Støbning og ikke en sammenstykket Mosaik. Det uforglemmeligste Udslag har hans Lyst til Hovedord givet sig i *Hjertesorg*, hvor han udtrykker, at en Moppe er fed og fladnæset, paa denne Maade: *Braknæse og Flæskeryg* var dens Udvortes. — At han ogsaa formaar at skildre med Tillægsord, derpaa er tidligere givet en Prøve (Skildringen af den *blaa* Grotte); her et andet: Døden vises os i *Historien om en Moder* vel i uhyggelig, men ikke i skrækindjagende Skikkelse; men om hans Bevægelse, da han vil gøre det uigenkaldelige, hedder det: Døden strakte sin *lange* Haand frem mod Blomsten. — Her ses i et Glimt Knokkelfingrene.

Andersen har et lille Udvalg af Yndlingsord; til de kæreste hører af Hovedordene *Guld*: klingende Guld, blinkende Guld; Guld paa Munden, Guld i Grunden, Guld deroppe i Morgenstunden. — Over dette Ord er det smukke Eventyr: Guldskat komponeret. Af Tillægsord er *velsignet* ham det allerbedste; det lægger han sin grovkornede Moder i Munden, og som Led

i en yppig Skildring af forførelseriske Sicilianerinder nævnes deres *velsignede Smil*. —

Grundstenen i hans Sprog er Hovedsætningen; han føjer ikke mange Led — over- og underordnede — sammen til en levende, afrundet Periode; der er noget kontant ved hans Form; Sætningerne stilles op, jævnsides og jævnyrdige hinanden: Det var knagende Frost, stjerneklart Vejr, blikstille. »Bums!« der slog de en Potte paa Døren, »Pjaf!« der skød de Nytaar ind; det var Nytaarsaften; nu slog Klokken tolv. — Af denne Ejendommelighed i Sproget forklares to Særheder, der undertiden faar Sproget til at lyde manierert; Lysten til at anvende *den* med relativ Betydning, hvorved Sætningen faar større Selvstændighed (De Breve, *dem* jeg sendte Dem) — og, for at bryde de mange Hovedsætningers Ensformighed, Tilbøjeligheden til at vende Sætningen paa Hovedet: Bedaarende var hun, min Kone skulde hun være; gode Kaar kunde jeg byde hende. —

Hans *Tegnsætning* faar ved en overflødig Anvendelse af Komma og Karrighed med Semikolon et vist Damesving; for Resten kan den være meget malerisk: »Staa for!!!« sagde Prinsessen.

VII.

Der optræder i Eventyrene en Vrimmel af Agerende, og de har alle Mæle; selv den ringeste Statist faar en Replik med; ene den store Kærlighed er stum. (Elisa og Havfruen, Tinsoldaten og Honningkagemanden). — Disse optrædende hentes efter Behag fra den virkelige Verden og fra Fantasiens; af nogle Eventyr er det overnaturlige ganske holdt ude (*Hun duede ikke*), i andre er det eneherkende (*Elverhøj*). I mange af dem er de to Verdener blandet, og med en Sikkerhed som en Søvnngængers vandrør Digteren mellem Afgrunde. —

Historien om en Moder begynder saa jævnt og stiltfærdigt; Moderen sidder hos det syge Barn og hører det trække Vejret sagte, og imellem med et dybt Drag. En gammel Mand træder ind. Han er Døden, men det siges ikke. At han er af anden Natur end Moderen og Drengen, mærkes kun ved, at han kommer ind, uden at Livets gængse Formaliteter med Udveksling af Hilsener og Spørgsmaal overholdes. Døden er i Huset; men skønt det oversanselige saaledes indføres i Fortællingen, er vi bestandig paa jordisk Grund, i den levende Verden; og Moderen er intet andet end en sørgende og dødt-ræt Kvinde; Skildringen er stadig i al sin Højtidelighed virkelighedstro: Hendes Hoved blev saa tungt, og nu sov hun, men kun et Øjeblik, *saa foer hun op og rystede af Kulde*; — men den gamle Mand og hendes lille Barn var borte; og henne i Krogen snurrede og snurrede det gamle Ur; det store Blylod løb lige ned til Gulvet, Bum! og saa stod ogsaa Uret stille. *Ogsaa* er et lille Ord, der kan sige meget; her siger det: Barnets Hjerter var stille, Barnet var død. —

Dermed ender første Del af Eventyret, en i sin Jævnhed gripende Skildring af et Barns Bortgang, hvori Døden indføres legemliggjort, og det standsende Ur gøres til Symbol. —

I anden Del af Eventyret træder vi med Moderen ud af Huset, ud i den oversanselige Verden. I samme Nu forandres hendes Natur, ligesom Døden i første Afsnit tillempede sig efter de daglige Omgivelser. Hun er ikke længere den Kvinde, der fryser fordi hun har blundet: skønt Døden har et Forspring, — og ham kan ingen indhente —, og skønt Naturens hindrende Magter opholder hende undervejs, staar hun dog i Dødens Have før han selv; saa hurtigt, som Kong Valdemar red for Dagmar, saa hurtigt har Moderen paa sin Fod løbet for sit Barn. Hun gennemlever en Kamp som Jakobs i Drømmen, en Kamp med

de evige Magter, der varer en Nat til Ende, og som hun gaar ud af forandret indtil det ukendelige. — Der var en ung, varmhjertet Kvinde med dejligt, sort Haar — hendes Stolthed — og de klareste Øjne, med tusinde Sange paa Læben, som hun nynnede for sit lille Barn. Denne unge Moder bliver i een Sorgens Nat en gammel hvidhaaret Kone med trætte Øjne, og tavs. Hun er en ensom, en barnløs; kun eet har hun vundet for alt, hvad hun har ofret, det at kunne bede: Hun faldt paa Knæ og bad til Vor Herre: »Hør mig ikke, hvor jeg beder mod din Villie, som er den bedste! Hør mig ikke!«

I Skildringen af det gamle Ur ovenfor saa vi, hvorledes Digteren kan indføre livløse Ting og føje dem ind som levende Led i Handlingen, uden at de derfor bliver Symbol paa et Menneske (som *Flipperne*). I *Det gamle Hus* findes en Overflod af Eksempler paa det samme; alt Bohavet er her talende, et genialt Træk, fordi det hele er set med et Barns Øjne, og Barnet ikke drager Skellet mellem livløst og levende efter samme Linie som Voksne. Der stod Lænestole, saa højryggede, saa udskaarne, og med Arme paa begge Sider. »Sid ned, sid ned!« sagde de. — Paa samme Maade maa der i Skildringen af Blomster skelnes mellem dem, der betyder Mennesker, som Gaaseurten eller Æblegrenen og Fandens Mælkebøtte, og den lyriske Skildring af Blomstens Type. —

Det er interessant at sammenstille Metoden hos to saa fine Blomster-Kendere som H. C. Andersen og Aarestrup. Hos Aarestrup er Opfattelsen noget mere udvendig, bunden til Forestillingen om Plantens Navn eller til ydre Forhold, og mindre i Rapport til dens Væsen; hvor han opfatter Blomsten bedst, er

det det sanseæggende, det stærkt erotiske, han hæfter sig ved. I Udførelsen er det de enkelte Ord, han kæler for:

Neglike, du bristende!
Hvad vil du i det gamle Frøkenkloster,
saa længe du endnu er ung og fristende?

Andersens Følelse er naivere, han har intimere samlevet med Blomsten og føler dens Væsen sikrere og dybere; iøvrigt staar han Aarestrups Opfattelse nær; hør, hvilket sødt Kælenskab hos hans Nellike: Luften har klappet mig, Solen har kysset mig og lovet mig en lille Blomst paa Søndag, en lille Blomst paa Søndag. — Mens Lyrikeren lægger sin Sprog-Kunst i Ord-Valget (Neglike), er det hos H. C. Andersen hele det let ryt-miske Udtryk, der maler. —

Hans skønneste Blomsterskildringer findes, seks i Tallet, i *Snedronningen*. Her laanes Udtryk for Blomsten af Menneskenes Verden, hvilket er det stik modsatte af vort sædvanlige Billed-sprog. I Pinselillien er dennes Ydre og Væsen lige mesterligt tolket:

Jeg kan se mig selv, jeg kan se mig selv. O, o, hvor jeg lugter! — Oppe paa det lille Kvistkammer, halv klædt paa, staar en lille Danserinde, hun staar snart paa eet Ben, snart paa to, hun sparker ad den hele Verden, hun er bare Øjenforblindelse. Hun hælder Vand af Thepotten ud paa et Stykke Tøj, hun holder; det er Snørlivet, — Renlighed er en god Ting! En hvid Kjole hænger paa Krogen, den er ogsaa vadsket i Thepotten og tørret paa Taget! den tager hun paa, det safran-gule Forklæde om Halsen, saa skinner Kjolen mere hvid. Benet i Vejret! se hvor hun knejser paa een Stilk! Jeg kan se mig selv, jeg kan se mig selv! —

Den Virtuositet, hvormed Digteren fremstiller Blomsterne (de

store Træer i Skoven er ham mere fremmede), har han ogsaa lagt for Dagen i en Række Dyrebilleder. —

Andersens Dyreverden er højst forskellig fra Folkeeventyrenes; man kunde vente hos ham at træffe Ulven; den havde endnu i 1811 huseret i Jylland og var for hans Slægtled ikke noget dødt Navn; alligevel har han ikke benyttet den, skønt lille Rødhætte og hendes Bedstemoder havde været ret et Emne for ham. — I Snedronningen findes nogle smaa tykke *Bjørne*, paa hvem Haarene strutter, alle skinnende hvide, alle er de levende Snefnug; de er morsomme, men bedre endnu er de hvide Høns i samme Eventyr. — Hverken Ræven, den snilde, eller Haren, den lynsnare, kender han: Tit kom en Hare springende og satte lige over Grantræet; men tredje Vinter var det saa stort, at Haren maatte *gaa* uden om det. En Hare, der gaar, er det noget i et Eventyr! Der er ogsaa mange Husdyr, han ikke faar noget ud af, ikke Hest eller Ko, ja ikke engang et morsomt Æsel finder man. Asenet gjorde lang Hals efter Tidselen: »Du er køn, jeg kunde æde dig!« Chr. Richardts Æsel finder ikke Blomsterkransen køn, men kalder den for det dejligste Grønfoder. Først ved Hund og Kat staar Andersen paa ret sikker Grund; imidlertid kan han ikke lide Hunde; dem bliver der tit kælet for, saa det er til at blive misundelig over. Morsom er Skildringen af Lænkehunden i *Snemanden*, den, der om et forlovet Par siger: »Kærrrrr-restefolk! De skal flytte i Hundehus og gnave Ben sammen.« Heller ikke Katten ynder han ret; den er for slem efter de smaa Sangfugle.

Digterens egentlige Domæne i Dyreverdenen er Ande- og Hønsogaarden; her kan han Beboerne paa en Prik: han kan skrive et Eventyr om dem, og han kan give dem i een Linie: Hønen saa *først med det ene Øje, saa med det andet!* Af Duerne giver han en skarp og usædvanlig Skildring: »Ser

du Brysteduen,« sagde den ene om den anden, »og ser du hende, hvor hun sluger Ærter? Hun faar for mange! hun faar de bedste! kurr, kurr! Ser du, hvor hun bliver skaldet i Kammen! Ser du det søde, det arrige Dyr! knurre! knurre!« og saa skinnede paa dem allesammen Øjnene røde af Arrighed. »Staa i Gruppe, staa i Gruppe! Smaa, Graa, smaa Graa! Knurre, knurre, knurre!« gik det uophørligt, og saaledes gaar det endnu om tusinde Aar. Dette er ikke Venus' Duer, men det er overordentlig naturtro. Musene er i Grunden smaa nydelige Dyr, men Børn kan nok blive forskrækkede for dem: »Ved du hvad! bliv nu ikke bange, her skal du se en lille Mus!« — Gaar vi fra Gaarden ud i den lille Have, gør vi Bekendtskab med Kaalormen og Sommerfuglen og med Muldvarpen og Skarnbassen, beslægtede Naturer, med Snegle (men ikke den sorte Skov-Snegl; det er J. P. Jacobsens), og Regnormen, det blinde Kræ. — Kommer vi ned mod Aaen, møder vi Lærker og Skruptudser, og under Munkemølles Piletræer bor de store Rotter*. Paa Naboens Tag staar Storken, den vidunderligste af alle Fugle. Hele Vinteren er den borte, men 2den April ventes den tilbage til Odense, hvor den Sommeren igennem gaar Munkemose og fisker, til den ved 6te September giver sig ud paa den store Rejse. Om Aftenen høres Nattergalens Stemme fra Nabohaverne; over alle Byens Gader hopper Spurvener; og i Dammen i Slotshaven svømmer den dejlige Svane, saa skinnende og fornem som selve Hoffet derinde.

Der er i Eventyrene skildret en broget Skare Mennesker af alle Aldre, rige og fattige; først og fremmest et uregerligt Mylder af Barnehoveder, lige til den uskyldige Stump, der siger

* Marts 1816 gik Odense Aa over sine Bredder. — Man saa ved denne Lejlighed Rotterne uddrevne af deres Smuthuller og i Hobetal søge Retirade i de omstaaende Piletræer. (Hempels Avis).

om Kejseren: Men han har jo ikke noget paa. Det er mærkeligt, at dette Udbrud, der er det uforglemmeligste i hele Eventyret, tillige med hele Slutningen er tilføjet, efter at Manuskriptet var givet til Bogtrykkeren. Andersen vilde ikke fremstille Hykleriet og Bedraget som enevældigt, Blændværket skulde pustes bort, og hvem kunde vel gøre det bedre end en Barnemund? — Her er de lidt ældre Børn; den kække Kay, der binder sin Slæde til Bøndernes Vogne, og den artige Tuk, der synger Viser for den lille Søster og læser Geografi paa een Gang. Han er rigtignok tjenstvillig. »Hjælp den gamle Kone,« siger Moderen; og Tuk sprang *lige straks* og hjalp. — Af Pigebørn finder vi den vilde og gale Røverpige, med det gode Hjerte og den mangelfulde Opdragelse; smaa Piger med røde Sko, — en er uskyldig glad for sin Stads (Snedronningen), hos en anden tager Forfængeligheden Magten fra Uskyldigheden, saa gaar det galt. Her er ogsaa de fattigste; den dejlige Unge i *Hjertesorg*, og den forfrosne og forkuede lille Stakkel, der er sendt ud for at sælge Svovlstikker, men som bruger dem op selv for at varme de frosne Fingre; det er i Sandhed et Eventyr efter den Opskrift paa Børnenes Smag, som Andersen selv har givet: sørgeligt, men gesvindt. — Man træffer i denne Historie, hvad man mindst skulde tro, et tydeligt Udtryk for Digterens Slægtskab med Holberg*: *Ak, en lille Svovlstikke kunde gøre godt*. Turde hun bare trække een ud af Bundtet, stryge den mod Væggen og varme Fingrene. — Hun trak een ud, ritch. Da den er brændt ud, bliver en ny tændt, atter een, og tilsidst stryger hun *i Hast den hele Rest Svovlstikker*. — Er det ikke Jeppe paa Bjerget, 1ste Akt?

* G. Brandes nævner som holbergske i Karakteristikken Det er ganske vist og En lykkelig Familie; det maa da være Hekseri og Don Ranudo, de skal sammenlignes med. —

Senere skrev han atter om en lille Pige med Svovlstikker; men denne er af et fornemt Hus, har en Tjener paa hver Finger, og kender ikke til Livets bitre Alvor; Billedet er blot nydeligt og morsomt; den lille Generaldatter siger: Jeg tog kun en eneste Svovlstik; saa brændte den straks, og Gardinet brændte straks; jeg spyttede for at slukke, jeg spyttede alt, hvad jeg kunde: men jeg havde ikke Spyt nok, og saa løb jeg ud og gemte mig. —

De i Eventyrene forekommende Mennesker fører gerne en enlig Tilværelse; Titler som *Nabofamilierne* og *Den lykkelige Familie* gælder ikke om Mennesker, men Dyr og Planter; iøvrigt er i sidstnævnte Eventyr Stamtavlen ganske andersensk: et Par Forældre med eet Barn. Af Familiens enkelte Medlemmer er det sjældent, vi faar noget at vide om Fædrene; i det højeste ser vi et Glimt af dem: Den stakkels Johannes var saa bedrøvet, for hans Fader var meget syg og kunde ikke leve. — Moderen arbejder strengt for sig og sit Barn, og naar det er sygt, plejer hun det kærligt. Søkende har Barnet ikke, men den lille Dreng har en lille Pige at lege med, en Barnekæreste. Og saa har han en Bedstemoder, der betyder mere end Far og Mor; vi ser en hel Række af Bedstemødre, milde og velsignede, og med klare, unge Øjne. I *Snedronningens* Begyndelse bor de to Børns Forældre Side om Side; i Slutningsscenen er de ganske forsvundne, og *Bedstemoder* sidder i Guds klare Solskin og læser Eventyrets Mening op af Bibelen. — Store Claus og Lille Claus har hver sin Bedstemoder, ellers ingen Familie; i Grunden er det saa rimeligt, at hun kommer med, fremfor Forældrene; disse sidste repræsenterer jo for Barnet Livets reale Side, med Pligt og Straf.

Et helt Eventyr er helliget Bedstemødrene: I 1845 modtog H. C. Andersen et bedrøvet Brev fra Hauch, hvori denne fortæller om sin lille Piges Død; han siger om dette Barn blandt

andet, at hun havde et Par Øjne, som viste, at hun havde Ret, da hun engang sagde: Alle kan dø, men Øjnene, de kan aldrig dø. — For Børnenes Digter var dette smukke Barne-Ord et Fund; det knyttedes i hans Tanke til det Øjepar, som havde lyst over den lille Hans Christian, hans kærlige Farmors, og dette blev Frøkorntet til et lille Eventyr: Bedstemor er saa gammel, hun har saa mange Rynker og et ganske hvidt Haar. men hendes Øjne skinner som to Stjerner, ja de er meget smukkere; de er saa milde, saa velsignede at se ind i. — De klare Øjne leder Tanken videre, de er det sidste Skær af hendes Ungdom, af den Tid, da hun og Bedstefar fandt hinanden. Saaledes bygges Eventyret op og fortælles i simple, følte Ord: og det sluttes med den lille Piges Ord: *Øjne kunne aldrig dø!* vore skulle engang se hende. —

Endvidere har Andersen i Eventyrene skildret en Række Samtidige, hyppigst med let ironisk eller med kraftig komisk Skær. — Her forekommer gamle Pebersvende, enkelte er knuget af Ensomhed og Minder (Det gamle Hus, Pebersvendens Nat-hue); andre er hyggelige og muntre, og fulde af Historier. (Hyldemor). Bedst af dem alle er Digteren i Den uartige Dreng: ingen kan sidde saa hyggeligt inden Døre som han: Regnen skyllede ned, men den gamle Digter sad lunt og godt ved sin Kakkellovn, hvor Ilden brændte, og Æblerne snurrede. — Den, der har det saa rart, kan ret skønne paa, at han ikke har saadan en Kone og Svigermoder, som Kunstneren i *Dejlig*, hvor Moralen er, at Forgyldningen forgaar o. s. v. —

Overfor det ægteskabelige føler Andersen sig paa een Gang deltagende og overlegen, omtrent som Englænderen i »Hvad Fatter gør, er altid det rigtigste«. I Virkeligheden gør Fatter altid det gale, og at Mutter giver ham Medhold, gør kun Sagen værre; men H. C. Andersen morer sig saa godt over dem begge,

at han belønner dem med Penge i Skæppevis — som Fatter aabenbart, med sit Geni for Handel, snart faar sat Vej for. —

Snurrige Kvindemennesker havde han et ualmindeligt Snit paa at tegne. Madamen skal skrive Generalkrigskommissær: Hun hørte paa os, hun tog Pennen, standsede og bad os om at gentage Udskriften, men langsomt. Vi gjorde det, og hun skrev; men midt i »Generalkrigs« blev hun staaende, sukkede og sagde: »Jeg er kun et Fruentimmer.«

I de senere Eventyr optræder der en Masse fine Folk; ja i Portnerens Søn er vi ved Hoffet og ser endog et Glimt af Landets Konge; men han mangler rigtignok meget i at være saa fornøjelig som en af de *rigtige* Konger i de første Eventyr, som han der, naar han skal ned til Svinestien, trækker sine Tøfler op bagi, for det er Sko, som han har traadt ned, og, naar han græder officielt, tørrer Øjnene i et hvidt Lommetørklæde, men i Privatlivet benytter sin Slaabrok dertil (*Fyrløjet*).

Skildringen af Menneskene er imidlertid ikke indskrænket til de optrædende Personer; der er ovenfor talt om Andersens enestaaende Evne til at karakterisere Dyr og Planter; i Sne-dronningen saa vi endogsaa Mennesker anvendt til Planternes Karakteristik; dette er et usædvanligt Træk; langt hyppigere er det at se Planter, Dyr eller livløse Ting benyttet til maskeret Menneskefremstilling; Planter har imidlertid den Vanskelighed ved sig, at de ikke lader sig køre rundt med efter Digterens Behov: et Grantræ kan blive Juletræ og som saadant gennemleve en Roman, men ellers er af ydre Begivenheder, der kan give Handling, den mest benyttede denne, at Blomsten flyttes fra det frie ind i Stuen (Gaaseurten og Rosengrenen); ganske anderledes lader der sig tumle med Dyrene; og Dyrefabelen er en meget taknemmelig Form, idet Dobbeltheden giver Dybde og uendelig vekslende Farvespil. — Fremkalder en Digters

Skildring af en Hofmand Ideen om en Ræv, saa er denne Sammenstilling ikke frugtbar; Rævens Forhold er os ikke i Tanken saa nærværende, at vi overalt tvinges til at drage Parallelen; hvis derimod Beskrivelsen af en Ræv vækker Ideen om en Hofmand, saa vil den een Gang vakte Opmærksomhed forfølge Ligheden i alle Detaljer; det gælder da indenfor den lagte Plan at faa *Ræven* saa livagtig som mulig i Enkelthederne; Mennesket skal nok blive fastholdt af Læseren, naar kun dets Udvikling fastslaas gennem de store Træk; — blandt andet ogsaa fordi Dyret gøres talende; med dette Udtryk i Ord for dets Væsen følger uundgaeligt et menneskeligt Præg.

Mesterligt er Dyrene holdt i *Den grimme Ælling*. Andemor ligger paa Æg, og endelig kommer Ællingerne. »I er her dog vel allesammen,« sagde Moderen, og saa rejste hun sig op. »Nej, jeg har ikke alle! det største Æg ligger der endnu; hvor længe skal det vare! nu er jeg snart ked af det!« og saa lagde hun sig igen. Nu kommer en gammel And paa Visit. »Det varer saa længe med det ene Æg,« sagde Anden som laa; »men nu skal Du se de andre! de er *de dejligste Ællinger* jeg har set! *de ligner allesammen deres Fader, det Skarn!* han kommer ikke og besøger mig.« Skønt her opridses en fortrinlig kvindeligt Type, er Anden stadig fuldkommen illuderende gengivet; ikke engang naar den citerer Heiberg, brister Billedet: »Har jeg nu ligget saa længe, saa kan jeg ligge Dyrehavstiden med!« — Som Modstykke hertil høre man Storken fra *Dyndkongens Datter* i samme Situation. Storkefatter kommer hjem og vil fortælle en frygtelig Historie. »Lad være med det,« sagde Storkemutter, »husk paa, at jeg ligger paa Æg, *jeg kunde have Skade af det, og da virker det paa Æggene.*« Dette er et fuldkomment Brud paa Fremstillingen; Æggene kan umuligt paa-

virkes af Storkens Forskrækkelse, bare hun, som den trofaste Andemor, bliver liggende; Ordene er en Kvindes, lagte i Storkens Næb; men derved er det morsomme gaaet fløjten. —

Det er en rent ud forbløffende Evne, Digteren har til at gøre en livløs Ting levende og lade den handle efter sit Væsen: endog en Griffel kan han trolde Liv i: Griffelen hoppede og sprang i sit Sejlgarnsbaand, som en lille Hund. — Hyppigt skabes der af en saadan ringe Ting en fortræffelig Menneskekarikatur. Rørende kan det døde ikke blive, undtagen det gengiver Mennesker, saasom Portrætter eller Porcelænsfigurer (*Hyrdinden og Skorstensfejeren*); næsten overfølsom er *Sneemanden*; men for det ubetalelige Udtryk, den giver sin meningsløse Forelskelse, maa man overgive sig: »Jeg holder det ikke ud. *Hvor det klæder hende, at række Tungen ud.*« Nærliggende er det at lade en Brugsgenstand gengive sin Ejer; det er kun rimeligt, at den lærer noget ved et intimt Samliv. Flippen er som sin Herre Cavaler, Strømpebaandet ærbar Husjomfru; Sammenspillet mellem dem former sig til en lille Gadescene, hvor Ordene paa den underfundigste Maade bliver dobbelttydige, idet de passer godt i det lille Virkelighedsbillede, men endnu bedre paa Tingene, saa man tvinges til stadig at tage disse for hvad de virkelig er, og ikke blot for en Maskering. »Nej, nu har jeg aldrig set nogen saa slank og saa fin, saa blød og saa nysselig. Maa jeg ikke spørge om Deres Navn?« — »Det siger jeg ikke!« sagde Strømpebaandet. — »*Hvor hører De hjemme,*« spørger Flippen. Men Strømpebaandet var saa undselig af sig og syntes, at det var noget underligt noget at svare paa. — »De er nok Livbaand! jeg ser nok, De er baade til Nytte og Stads, lille Jomfru!« Senere kommer Flippen til Strygejærnet, der er Enkefrue, og Saksen, der er Balletdanserinde; vi faar her Prø-

ver paa Digterens Talent til at omsætte Lyde i karakteristiske Ord: »*Las!*« sagde Strygejærnet og gik stolt hen over Flippen; »*Det ved jeg,*« sagde Saksen; man hører den vaade Flip syde, og Saksens Klip. Sit sidste Frieri henvender Flippen til Cavalerens Redekam; den er kort sagt den skinbarlige Jens Paaske-lillie, hvis Kærlighed gaar igennem alle Byens Gader; — og saa gaar den i Kludekurven. — Den Lyst, Mennesker har til at synes mere end de er, ligger det nær at give Udtryk i disse tilfældige Ting, der skal gælde for Mennesker; saaledes ser vi som i et Glimt »Henrik og Pernille« i *Stoppenaalen*; denne mødes under et Rendestensbræt med Flaskeskaaret; Stoppe-naalen giver sig til Kende som Brystnaal og tager Glasskaaret for en Diamant. »Jeg har boet i Æske hos en Jomfru, og den Jomfru var Kokkepige.« Er det ikke »min Søster, Frøyken Fikke« om igen?

En typisk Skildring af Samfundsordenen i en lille By, saaledes som denne tog sig ud set fra neden af, har Digteren givet i *Hun duede ikke*. Dette Eventyr er gjort med en Ædruelighed, som ikke ser Livet gennem et Prisme, der lægger farvede Rande om alt; den Sandhed, som kan nævnes, den udsmykkes ikke; det berettes ligefrem om Vadskerkonen, at hun drikker en halv Pægl Brændevin paa fastende Hjerte. Kun hvad Sønnen ikke kan lade sin Mor fortælle, lægges der et Slør over: Vi blev Kærestefolk i Tugt og Ære! et Kys er dog ikke Synd, naar man rigtig holder af hinanden. — Der er en sanddru Nøjagtighed i hvert Ord af Skildringen: Den lille tog ærbødigt sin Kasket af; den var knækket i Skyggen og indrettet til at puttes i Lommen. — Indholdet er dette: Som ung Tjenestepige har Vadskerkonen været Kæreste med Husets Søn, en ung Student; men dennes Moder forpurrer Forbindelsen og faar hende gift; siden er det gaaet ned ad Bakke for hende, og nu staar hun i

Aaen og vadsker Linned. — Jonas Lie har i Maisa Jons digtet Historien om igen; ved Jævnførelse vil man se, hvilken Forskel der er paa de to Digteres Behandling af Emnet. Hos Andersen er der ikke Spor af Oprør og Trods, knap nok Bitterhed. Vadskerkonen fortæller simpelthen saaledes: Min Madmoder kaldte mig ind for sig; alvorlig og dog saa mild stod hun, *talte som Vor Herre vilde kunne det*; hun klarede for mig Afstanden i Aand og Sandhed mellem ham og mig. »Jeg agter den Fattige; men man maa ikke paa Jorden gaa over i et galt Spor, ellers vælter Vognen. Erik Handskemager har friet til dig, han er Enkemand, staar sig godt, tænk derover!«

Der er et Pust fra Frederik den Sjettes Tid og Middelalderen i den kastedelte Smaastad, som vi indføres i gennem Eventyrets Ord; mellem Høje og Lave er der en Afstand som fra Pariaen til Braminen; og dog har begge Parter det intimeste Kendskab til hinandens Liv. —

VII.

H. C. Andersen har malet lige saa mange Selvportrætter som selve Rembrandt; man kan ikke nøjes med at sige, at Skildringerne gælder for Digtere i al Almindelighed; thi Andersen fandt kun sjældent Berøringspunkter mellem sig og andre; af Danske følte han sig som miskendt Geni i Slægt med Tyge Brahe og Ambrosius Stub, som Verdensberømt med Thorvaldsen. — I *Kærestefolkene* har vi et kvikt og træffende Billede paa Digteren, naar han var lutter spillende Liv: altid dansende og snurrende i den ustadigste Ligevægt, et uroligt Særsyn mellem det andet fornuftige Legetøj; forelsket har den været, men det blev ikke til noget, og godt er det, tænker den, da den genser Kæresten, som har sivet i fem Aar i Tagrenden; imens er Toppen bleven dejligere med

Aarene: først grøn og gul med et Messingsøm, og saa (Eventyret stammer fra 1844, en solbeskinnet Tid for Andersen), da den ikke var ung mere, blev den en Dag hel og holden forgyldt: Den var nu en Guldtop, og sprang saa det snurrede efter. —

Vidunderligt er Billedet af hans Digtersjæl og hans Kunst i *Der er Forskel*; sarte Poeter er ofte lignede ved Mimoser. men skrøbeligere endnu er det Blomstersymbol, han har fundet for sit Væsen i en Fandens Mælkebøtte, denne fnugartede, sammensatte Frøkrone, denne løse, luftige Uldblomst, der er et helt lille Kunststykke, som af de fineste Fjer, Fnug eller Dun. — Vi har her fra Planternes Verden Sidestykket til den grimme Ælling: den foragtede, hvis Skønhed opdages, saa den kommer til stor Ære; den bæres af den unge Grevinde op paa Herregaarden, varsomt, for at ikke een af de fine Fjerpile, der danner dens Taageskikkelse og sidder saa løse, skal blæse af: Hel og herlig havde hun den; og hun beundrede dens skønne Form, dens luftige Klarhed, dens hele særegne Sammensætning, dens Skønhed, idet den skulde vejres hen for Vinden.

Digterens store Kærlighed til Fuglene, hvis Vinger han ønskede sig, har bragt ham til atter og atter at udtrykke sin Natur ved dem; og idet han kryber i Fjerham, gribes han af Bitterhed mod dem, der maatte blive ved Jorden og alligevel vilde sidde til Doms over ham; et stærkt Udtryk har han givet for denne Modsætning i *Ole Lukøje*: Storken, Rejsefuglen, er kommen ind i Hønsegaarden og vækker samme Opsigt her som den grimme Ælling i lignende Omgivelser. »Sikken en!» sagde alle Hønsene. Og den kalkunske Hane pustede sig op, saa tyk den kunde, og spurgte, hvem han var; og Ænderne gik baglæns og puffede til hverandre: »Rap dig, Rap dig.» — »Det er nogle dejlige tynde Ben, I har,» sagde Kalkunen. »Hvad koster Alen?« »Skrat, skrat, skrat,» grinte alle Ænderne. — Storken er inder-

lig ilde til Mode, og først lykkelig det Øjeblik den atter breder Vingerne til Flugt mod Syden. Ogsaa til denne Skildring har vi et Sidestykke fra Planteverdenen: *Et Blad fra Himlen*. En Engel kysser højt oppe i den tynde, klare Luft en Blomst fra Himlens Have; derved gaar et Blad af, det daler ned, og fæster Rod og sætter Skud. »Det er en løjerlig Stikling den,« sagde de andre Urter, og ingen vilde kendes ved den, hverken Tidsel eller Brændenælde. — »Det er nok en Slags Havevækst!« sagde de og grinede, og saa var den til Nar. —

Berømtest af alle Selvskildringerne er *Den grimme Ælling*. Andersen har ofte opfattet sig som en Aladdin, saaledes i det solovergydte Billede af hans Opvækst i *Lykkeper*; naar han stod paa Kongens Slot i København, eller paa Hempels Taarn i Odense, kom Digterens Ord: Dernede gik jeg som en lille Dreng, ham uvilkaarlig paa Læberne I Virkeligheden er han ingeniunde nogen Aladintype. Medens Naturens muntre Søn efter Legen med Gadens Dreng finder en ublid Modtagelse i Hjemmet, styrter nok »Komediantspilleren« ned ad Gaden med Drengene hujende efter sig, kun altfor lykkelig ved at ty ind under Moderens beskyttende Vinger; og medens Aladdin finder Lykken i Leg, som ved et Under, bliver den anden nøflet i drøje, bitre Læreaar, der sætter sine dybe og uudslettelige Mærker i hans Sjæl. Slutningen paa Eventyret er noget omstridt; Brandes har beklaget, at Fuglen ikke drager med de vilde Svaner paa deres høje Flugt; men da hverken den grimme Ælling eller H. C. Andersen var vilde Svaner, kunde Digteren ikke ret vel lade sin Fugl finde Lykken andensteds end i Herregaardens bugtede Kanaler, hvor Solen skinner saa varmt og saa godt. Indrømmes maa det imidlertid, at Eventyrets Slutning, ihvorvel den danner en nydelig Idyl og for Børnene er fuldkommen harmonisk, giver et Billede af Digteren i en tryk

Havn, der ganske vist udtrykker Andersens Stemning i et taknemmeligt Øjeblik, men ikke er fuldt gyldig for den grimme Ælling, da den var bleven Digterfugl.

Lærken og Nattergalen har Andersen valgt sig til at skildre sin Sangs Natur; Lærken faar en sørgelig Skæbne; den bliver fanget og sat i Bur, hvor den tørster ihjel; til Gengæld faar den en dejlig Begravelse: Den stakkels Fugl! da han levede og sang, glemte de ham, lod ham sidde i Buret og lide Savn, nu fik han Stads og mange Taarer. Nattergalen er lykkeligere; ganske vist er man længe om at opdage den; det er først, da Udlændinge berømmer dens Sang, at Landets egne Børn bliver opmærksom paa den; og en Tid lang glemmes den for en mekanisk Kunstfugl; men da Kejseren bliver sjælesyg, er der kun Helsebod for ham i den levende Nattergals Sang. I Nattergalens Adfærd er der et tro andersensk Træk. Kunstfuglen har under stort Bifald givet et Nummer, og nu ønsker man ogsaa at høre den rigtige Nattergal. Men hvor var den? Ingen havde bemærket, at den var fløjen ud af det aabne Vindue, bort til sine grønne Skove. Saaledes forsvandt Andersen op paa sit Værelse, naar i en Familie, hvor han opholdt sig, nogen anden blev feteret. — Ellers har Digteren ikke i disse Skildringer givet nogen Fremstilling af sine Vilkaar i den Verden, hvori han levede. Forholdet til Omgivelserne var ham en Kilde til megen Plage, og hans Sind var ikke let nok til at slaa det hele hen i et Eventyr; han behøvede større Digtformer til at gyde sine Sorger i, f. Eks. Skuespillet. I *Mulatten* og de Hvides Optræden overfor denne har han saaledes givet en Fremstilling af sit Forhold til det københavnske Selskab. — Derimod gjorde han ved Slutningen af sit Liv Regnskabet op med den danske Læseverden i det fortræffelige Eventyr *Gartneren og Herskabet*. Der er en stærk Selvfølelse og Overlegenhed i Skildringen af Herskabet, som ikke

anerkender Gartnerens Dygtighed, før det udefra og ovenfra hører ham berømme. Der skjuler sig ogsaa nogle Betragtninger over Forholdet til Slesvig og Holsten i dette Eventyr; men i det hele kan det betegnes som Digterens Afsked med det hjemlige Publikum. Om den oversete Digtforn, Eventyret, som han havde bragt til Ære, har han her disse udmærkede Ord:

En Dag kom Gartneren med en stor Krystalskaal, i den laa et Aakandeblad; hen paa dette var lagt, med sin lange, tykke Stilk ned i Vandet, en straalende blaa Blomst, stor som en Sol-sikke.

»Hindostans Lotus!« udbrod Herskabet.

»Nej, den er kun en ringe Blomst fra Køkkenhaven,« svarede Gartneren. »Den ser ud som var den en blaa Kaktus og er dog kun Blomsten paa Ærteskokken.«

VIII.

I den lille Bog, Andersen lod trykke, da han var 17 Aar, lægges følgende Ord i Munden paa en af Personerne: Fanden har taget Marthe; hun bliver sikkert hans Dronning og *faar en dejlig Krone af brogede Edderkopper*. Dette er den første Spire til hans pragtfulde, overnaturlige Scenerier. I *Rejsekammeraten* magter han allerede Trolde-slottet i alle Enkeltheder: I Gangen gnistrer alle Væggene ganske forunderligt, det er over tusinde *gloende Edderkopper*, der løber op og ned ad Muren og lyser ligesom Ild; inde i Salen er Loftet besat med himmelblaa Flagermus, der slaar med de tynde Vinger. Puderne paa Tronen er smaa, sorte Mus, der bider hinanden i Halen. Oven over den er et Tag af rosenrødt Spindelvæv, besat med de yndigste grønne Fluere, der skinner som Ædelstene. Totalindtrykket er sælsomt, uhyggeligt, men med fortryllende Enkeltheder.

Havheksen sidder i et Palads af Skibbrudnes hvide Ben. En Skruptudse spiser af hendes Mund, og fede Vandsnoge vælter sig paa hendes store, svampede Bryst. Alt er lagt an paa at gøre et frastødende Indtryk; iøvrigt er Skildringen meget virkningsfuld.

I *Pigen, som traadte paa Brødet*, beskrives Mosekonens Bryggeri med lignende Udtryk, men i voldsom Overdrivelse. Der er værre end i en Slamkiste; Karrene stinker, saa Menneskene maa daane; man kan ikke klemme sig frem for vaade Skruptudser og fede Snoge; det ækle, levende Filteri er isnende koldt; *store, fede, vraltende Edderkopper* spinder. Her er meget for meget af det gode.

Mere tiltalende er der i Elverhøj: Gulvet er vadsket i Maaneskin, og Væggene gnedne med Heksefedt, saa de skinner som Tulipanblade mod Lyset.

Frit og luftigt bor Snedronningen: Slottets Vægge var af den flygende Sne, og Vinduer og Døre af de skærende Vinde; der var over hundrede Sale, alt som Sneen flygede; de var saa store, saa tomme, saa isnende kolde og saa skinnende.

Paradisets Fe ejer et Slot, hvor Væggene har Farver som det prægtigste Tulipanblad, holdt mod Solen; Loftet selv er een stor, straalende Blomst, og jo mere man stirrer op i den, des dybere synes dens Bæger. Paa hver Rude har Tiden brændt sit Billede. En anden Sal er af hvide, gennemsigtige Lillier; de gule Støvtraade i hver er en lille Guldharpe, som klinger med Strengelyd og Fløjtetoner. —

I saa stærke og brogede Billeder har Digteren skildret Opholdsstederne for de overnaturlige Væsener; af disse er en Del indført i Eventyrene uforandrede fra Folketroen; nogle er omdannede, eller skabte af en Antydning, nogle ganske Digterens eget Værk. —

I *Elverhøj* er der i et dansk Landskab samlet et usædvanligt Selskab af alskens Troldtøj; det er mødt op fra Dovrefjæld, fra Havet og fra Stedet selv. Vært er Elverkongen, der forlanger sin Krone og vil staa i Maaneskinnet for at modtage Gæsterne; hans Husholderske er en fortræffelig Elver-Gammeljomfru: »Jeg har stridt med Elverkongen (om Invitationerne): thi jeg holder for, at vi ikke engang kan have Spøgelser med.« Lygtemændene er i dette Eventyr morsomt benyttede: De norske Gutter løb omkring paa Markerne og blæste Lygtemændene ud, der kom saa skikkeligt og vilde gøre Fakkeltog. Men i senere Skildringer er hverken de eller Mosekonen og hendes Moseunger bleven til noget rigtigt, trods de ypperlige Navne.

Nissen har Digteren af og til benyttet, og han er Hovedfiguren i *Nissen og Spækhøkeren*, der har mange morsomme Enkeltheder: Nissen er her gjort til en delt Natur, der til daglig holder med Spækhøkeren for Grødens Skyld, men i de begejstrede Øjeblikke med Studenten, over hvis Hoved Aandens Træ grønnes; han er med andre Ord gjort til et Billede paa det danske Folk, og Ildebranden hos Spækhøkeren er Otte og fyrre. (Eventyret udkom 1853). Men ved denne symbolske Udlægning er Nissen, Inkarnationen af det nationale Drilleri, bleven lovlig moderne i sin Splittethed.

Til et Par af sine bedste Skikkelser har H. C. Andersen af Folketroen kun faaet Navnet, medens han selv har givet dem Indhold; det er *Ole Lukøje* og *Hyldemor*. —

Ole Lukøje er af Størrelse som de Børn, hvis gode Ven han er: til Præstekjole bruger han Bedstemors sorte Skørt; i Eventyret er han paaklædt: han bærer en Frakke af Silketøj med skiftende, skinnende Farver; men i Komedien er han i en Natdragt, der bedre stemmer med hans Natur: Hosesokker og Nathue, dertil den lille stumpede Skjorte, der nu i den almindelige

Bevidsthed er uadskillelig fra ham. Han skænker den sunde, trygge Søvn, som den Voksne saa tit maa savne, og de fromme, barnlige Sjæle underholder han med brogede Drømmesyner. Han er i sin Maade at more Børnene paa meget nær i Slægt med Studenten fra *Lille Idas Blomster*, (ligesom Kancelliraaden har et Sidestykke i *Oldefars Portræt*), og med de gamle, morsomme Mænd (som i *Hyldemor*); med andre Ord, der er noget af H. C. Andersens egen Sjæl i ham. I hele Verden er der ikke nogen, der kan saa mange Historier som han, — han kan rigtignok fortælle! »Jeg kan omgaas baade med Smaa og Store!« siger han, og naar han rører med sin Troldsprøjte ved Møblerne, faar han dem til at snakke allesammen; han gaar spøgende ind i Barnets Forestillingskreds, men undertiden glider et let Skær af Alvor hen over hans Ord, saaledes naar han fortæller om sin Broder, Døden, og hans Tale er da god at lære af, uden at den bliver sprænglærd.

Hyldemor er Erindringen. — Da lille Gerda søger efter Kay, kommer hun til en klog Kone, der tager hendes Hukommelse bort, og samtidig hekser alle Roserne ned i Jorden; Gerda ser paa den gamle Kones Solhat en *malet* Rose; det bringer hende til at søge efter denne Blomst i Haven, og ved hendes varme Taarer lokkes de virkelige Roser atter frem. Da først mindes hun Kay, da hun staar ved de levende, røde Blomster. Det er tydeligt nok Lugtesansen, den Sans, der har en saa mærkelig Evne til at genkalde det længst glemte i Mindet, der her vækker Erindringen om Vennen. Ligesaa vækkes af Hyldeblomstens Duft Mindet til Live i Komedien *Hyldemor*. Oldfruen siger: Det lugter af Hyldeblomst. Hvor paa Muldvarpen fortsætter: Der kommer saadan en forfærdelig Hukommelse over mig. — Og Maria, der som lille Gerda har mistet Hukommelsen, genvinder denne paa samme Maade som hun: I Duften er der Lindring, naar

Hjertet er bespændt; der kommer hver Erindring om Gammelt, Kært og Kendt. — I *Eventyret* Hyldemor venter den gamle Mand og den lille Dreng paa, at Eventyret skal komme og banke paa. Moderen kommer Hyldethe paa Potten og skænker kogende Vand paa — og to Sekunder efter hedder det: »Stop. — Der har vi det! pas paa, nu er der eet paa Thepotten.« Laaget hæver sig, og op skyder de duftende, friske og hvide Hyldeblomster med den søde, stærke Lugt, og de sætter igen store og lange Grene, der bliver til Træet, hvori Hyldemor sidder; det er Duften, der skaber Erindringen.

Hyldemor er snart en lille Pige, med velsignede, blaa Øjne, snart en gammel venlig Kone med næsten ungdommeligt Ansigt, klædt i en grøn Kjole med Hyldeblomster. Der er den samme nænsomme Kærlighed i Skildringen af hende, som i Digterens Ord, naar han taler om sin Farmor, og det er vel ikke for dristigt at tro, at der har staaet en smuk, gammel Hyld i Bedstemors lille Have, hvor han har set hende sidde, naar han løb hen og besøgte hende. Saaledes skabte H. C. Andersen Eventyr-Guder, en for den friske Blomst i sit Hjerte, Mindet om Bedstemoderen, og en for sin Digtergenius; og han kaldte dem med Navne fra det danske Folkesagn: Ole Lukøje og Hyldemor. — Et Sidestykke til Hyldemor er Pilefar, Hjemlængselen, der kalder den vandrende Svend i de fremmede Lande hjem til Piletræerne ved Aaen, men han har ikke vundet rigtig Anskuelighed. —

Uden noget Forbillede har Digteren skabt en Række overnaturlige Væsener, deriblandt de mægtige Feer Snedronningen og Isjomfruen; den første er et Billede paa Aandens, den sidste paa Naturens tilintetgørende Kræfter. I mægtige og stolte Billeder er Isjomfruen skildret; paa hendes Vink ruller Lavinerne, mens hun hviler paa den øverste Snemark og ser med dødlignende

Øjne vidt om og dybt ned. Mere i Menneskers Lignelse er Sne-dronningen: »Er det at fryse?» siger hun til Kay, »kryb ind i min Bjørnepels!« Fælles for dem begge er, at deres tredje Kys giver Mennesket Døden. — Saa beundringsværdigt de er gjort — i det hele magtede Digteren Isens og Sneens Poesi fra Sne-nugget paa den *blaa* Frakkeflig under *Brændeglasset*, til de evige Ismarker — er man tilbøjelig til at ønske dem lidt af det geniale Liv, der er nedlagt i to andre Skikkelser fra de kolde Egne, nemlig Lappekonen og navnlig Finnekonen. Hvordan i al Verden har Digteren kunnet hitte paa at lade den ene skrive paa en Klipfisk og den anden efter endt Læsning putte Brevet i Madgryden!

Naar man efter denne Detail-Undersøgelse gerne vilde give en Prøve paa Digterens ypperste Kunst, kunde man være fristet til at fremdrage Begyndelsen af *Nabofamilierne*; det er et fuldkomment Stykke, saa ægte og saa dansk som noget i vor Litteratur, skabt med den Sans for det mindstes Værd, som vi beundrer Hollænderne for. Alligevel er der et Bedre at vælge, det er *Skyggen*.

Eventyret om *Skyggen* fylder 18 Sider i en Bog og ejer et Tankeindhold, som stiller det i Række med det betydeligste, nogen Litteratur har frembragt; det forkynder ikke nogen Lære, men er Udtrykket for en Tvivl, der grænser til Fortvivlelse; det kalder, som Hamlet eller Erasmus Montanus, Mennesket til fornyet Prøvelse af Livets Værdier: det er ikke et Billede af Livet, men et Spejl for det.

Dette Eventyr er vokset op af en dobbelt Rod; dets ene Del er sydlandsk og af objektiv Klarhed; den anden Del er nordisk med dunkel Dybde. I Neapel er *Skyggen set*; skarpt tegnet staar den i Sydens Sol. Digteren har siddet paa sin Altan med

Lys indenfor i Stuen, og set sin Skygge falde over paa Genbohuset, hvor Altandøren staar aaben; det har slaaget ham, at denne hans Skygge, der er et Intet og alligevel uvilkaarlig opfattes som Noget, dristigt vandrer hen paa Steder, hvor Manden ikke vover at trænge ind, — en Tanke, som Aarestrup har behandlet paa sin Maade; Andersen skaber af Stoffet et Eventyr, hvori der var mere af et Drama end i alle hans Skuespil. —

Skyggen er i Begyndelsen af Eventyret fremstillet »som et Andenhaandsmenneske, der ved den blotte Løsrivelse fra sin Original tror at naa Personlighed, Selvstændighed og sand Menneskelighed« (Brandes.) Med sædvanligt Mesterskab fremstiller Andersen det utrolige, saa det synes ganske rimeligt. Skyggen bliver til Menneske og det for vore Øjne. Dens Herre sidder en Aften i sin Stue, og saa banker det ganske sagte paa Døren. »Kom ind!« siger han, *men der kom ingen*; saa lukker han op, og der staar for ham saadan et overordentligt magert Menneske, saa han bliver ganske underlig. »Ja, det tænkte jeg nok,« siger den fremmede, »at De ikke kendte mig; jeg har *ordentlig faaet Kød og Klæder*. De har nok aldrig tænkt at se mig i *saadan en Velmagt*.« Naar denne Magerhed kaldes Velmagt, saa maa da Manden før have været en Skygge.

Overfor Skyggen stilles den Lærde; dette er den mandigste Skikkelse, Andersen nogensinde har skabt; han er stiltfærdig, faamælt og beskeden; men Skyggen, der kender ham, iværksætter kun med største Forsigtighed sine Forsøg paa at faa ham under Aaget. Ved sit andet Besøg prøver den at tale rent ud: »Vil De rejse med mig *som Skygge?*« — »Det gaar vel vidt,« svarer den Lærde blot, men Skyggen mærker den Ubøjlighed, der ligger bag Ordene; ved sit næste Besøg gentager den sit Forslag om en Udflugt: »Vi rejser jo *som Kammerater*.« Til sidst byder den sin fordums Herre al Verdens Herlighed, hvis

han een Gang om Aaret, naar Skyggen *sidder paa Altanen i Sol-skin og lader sig se*, vil ligge ved hans Fødder, som en Skygge skal. — »Nej, det er dog altfor galt!« svarer den lærde Mand, og de Ord betyder hans Død. — Der er en Afgrund mellem de to Personers Væsen; paa Genboens Altan har den Lærde set en slank, yndig Jomfru i et overjordisk Skin; i samme Hus forsvinder Skyggen den Aften, den skilles fra sin Herre. Da de to senere mødes igen, siger den: »Ved De, hvem der boede i Genboens Hus? Det var den dejligste af alle, det var *Poesien!* Jeg var der i tre Uger.« — »Poesien,« raaber den Lærde, »ja, jeg har set hende et eneste, kort Øjeblik! Hun stod paa Altanen og skinnede som Nordlyset skinner; fortæl, fortæl! Du var paa Altanen, Du gik ind ad Døren og saa — —!« »*Saa var jeg i Forgemakket!*« svarer Skyggen. — Et koncist Udtryk for Gangen i Historien er givet i den Tiltaleform, som de to Hovedpersoner anvender til hinanden; først siger Herren Du, Skyggen De, senere opgiver Herren sit Du, og til Slutning er det Skyggen, som dutter Herren*. —

Dette er det klare og fortrinlige Eventyr, som Andersen fandt Ideen til i Neapel; Nedskrivningen fandt imidlertid ikke Sted her, men senere, i Danmark; og da var der af Emnet steget endnu en Ide frem for Digterblikket, tungere, dybere. Eventyret er ikke længere et Sørgespil om den vilde og den tamme Digter fra *Billedbog uden Billeder*: I Dyndet skal Snillets Glorie, Men Hverdags-Donten mod Sky! Efter at Digterens Fantasi med Lempe og med Styrke har tvunget fra hinanden, hvad der i Naturen ikke lader sig skille, genforener selve Emnets Konsekvens paa ny Manden og hans Skygge mod Slutningen af Histo-

* I dette Forhold ligger en Snært til Collin, som i 1831 havde afslaaet at være Dus med Digteren, en Begivenhed, der ogsaa er berørt i O. T.«

rien; de bliver atter eet; men da har Skyggen faaet Maal og Mæle, medens Mennesket næsten er forstummet. Saaledes fremstiller Eventyret ikke blot en udvortes Strid; det udtrykker en Kamp i H. C. Andersens egen Sjæl, mellem to Sider af hans Væsen; han fører ikke blot Klage over de smaa Aander og store Stræbere, han holder Dommedag over sit eget Jeg. Gennem den lette, fantasifulde Tone i Eventyret klinger hen mod Slutningen en dødelig Alvor: *Kongedatteren og Skyggen gik ud paa Altanen for at lade sig se og faa nok en Gang Hurra.*

Den lærde Mand hørte ikke noget til alt det, for ham havde de taget Livet af.

Dette er et rammende Udtryk for den dybe Uro og inderlige Angst, Digteren var grebet af. Havde han ikke saa længe stræbt efter det forfængelige og forgængelige, at han stod i Fare for at ste sit dyreste Eje, sit gode og elskelige Barnesind? Havde han ikke, for hvert Eventyr han digtede om det Sande, det Gode og det Skønne, skrevet et stort Arbejde for at vinde Mængdens Bifald? Var han ikke ringere Menneske nu, end da han forlod sin Fødeby og Barndomshjemmet?

Godt, at vi, de Efterlevende, kan svare her: Hvad der hos Andersen var Skygge, det *var* kun Skygge, og det blev intet mere; det gjorde ham til en svag og fejlende Dødelig; men det fordærvede ikke hans fromme, uskyldige Hjerte, som banker i det ypperste af hans Digtning, i hans dejlige Eventyr; en udødelig Digter er Hans Christian Andersen, der i et Nordlysglimt, i en skinnende Vision skuede Poesiens Genius!

**MILO'SKE BOGTRYKKERI
ODENSE**